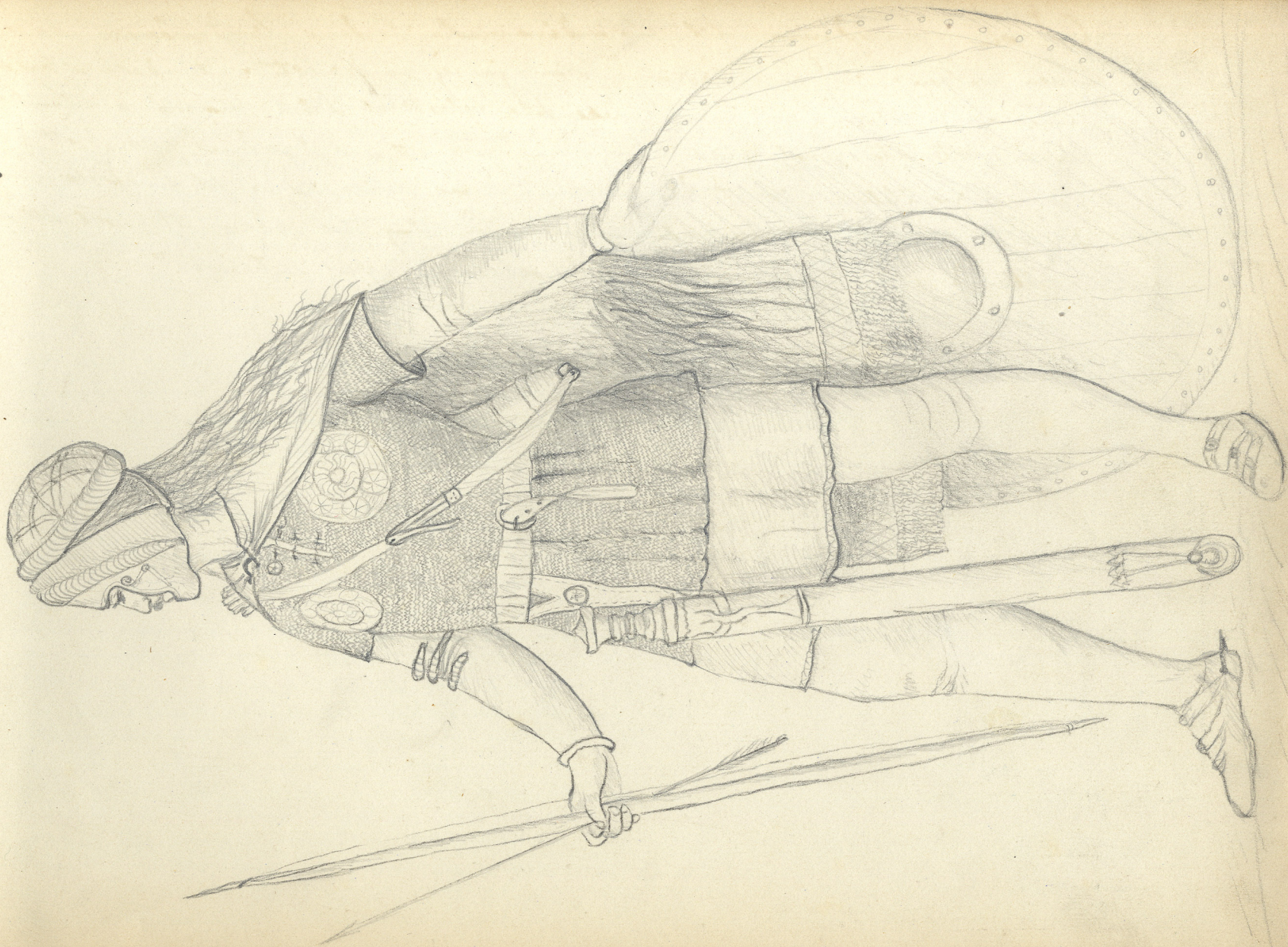

Dagbog.

I sin Inledning till "Skandinaviska Nordens Ur-Innånare" säger
Sven Nilsson: "En anmärkning kan jag ej underlätta: att dessa slags sam-
lingar (antiquitetssamlingar) ännu merendels betraktas från samma synpunkt, som
man betraktade naturaliesamlingarne för ett sekel sedan, eller blott & bart
som kuriositeter. Först då man i dem ser bidrag till jämförelsen mellan
de folk, som ännu lefa och dem, som för lång tid sedan upphört att finnas,
erhålla de et vetenskapligt värde och et högre intresse."

Tacitus, Germ. Cap. 46.

Finnerne (Finni) leve i den yderste Vildheds-
tilstand og elendigste Fattigdom. De have ikke
Vaaben, ikke Heste, ikke fast Hjem; Urtier er deres
Føde, Hinder deres Dragt, Jorden deres Leie. Deres hele
Haab staar til Bile, paa hvilket de af Mangel paa
jern satte Leds af Ben. Det samme Jagerliv føder
baade Mandene og Kvinderne; disse følge nemlig med
overalt og søge sin Del af Byttet. Heller ikke for
de spæde Børn er anden Tilflugt for Uvær og vilde Dyr
end at skjules under en Røgs Flæmning af Gren-
vid vende de Uge tilbage, her er de Samles Op-
holdsted. Dog anse de sit og andres Liv saaledes til-
bragt i Frygt og Haab at vare at foretrække for at
stønne over Jorden og arbejde inden Huse. Trykke mod
Mennesker, trykke imod Guder have de naaet, hvad
er allervanskeliøst, at de ei engang have noget at
ønske?

Procopius de bello Gothico II. cap. 15.

af de i (Skandinaviens eller) Thule boende Barbarer
fører man et Folk, de saakaldte "Eksidieroi" et fæl-
kommen vildt Liv. De hverken iføre sig Klæder eller
gaa med Sko eller drikke Vin eller have nogen
Grøde af Jorden - men drive alene paa Jagt. Kjødet af
det fagere Vildt er deres Føde, Huderne bruge de til
Klædning, men da de ei have noget at sy med, bindes
de Huderne sammen med Lener af Dyrehud. Vi hører
ofte om deres spæde Børn som andre Menneskers, ikke
med Melk eller med Moderens Bryst men alene ved Marv
af vilde Dyr. Længst Kvinden har født, vikkles hun
Barnet i en Hud, hænges det op i et Træ, og gaar
saa efter at have stukket det et Stykke Marv i
Munden, atter paa Jagt.

Kjendt Konatstil, (nevnlig ikke om den romerske.)

Olaf Trygvesson 995-1000.

Adv: ONLAP REX NOR (regia) Rev: LÖDPI NE (monetarius) (n) NOR (regia).

Erik Håkonsen Jarl 1000-1015.

Adv: HEINRICVS GODD (us) Rev: HRDRA ME FECIT.

Olaf Svendsen 1000-1015.

Olaf den Halvde 1015-1028 + 1030.

*VNIAFI *ANOR. Rev: AS-PRJ-D.MO-NOR. (flere Varianter).

Knut den Magtfulde: slog ikke Mynt i Norge men i stor Mængde i England.

ENVIRE * ANGLOR.

Magnus den 1te, den gode. 1035-57.

Adv: MAHNVS-REX-NAR (regia).

Rev: *IOLI-ON-EIÐEBIINI.

eller

Adv: MAGNVS-REX-D.M.D.

Rev: *INLE-ME-FECIT.

Harald Håardræde 1047-66.

Adv: HARALD-REX-NO (regia) om tre sammenlagte Skjold.

Rev: VLF-ON-NIDARNE (o). Hvor Nidaros senere blev bygget.

Hertil kommer "Haraldskatten" og Mynter med Ruiner.

Sverre Sigurdson

Adv: *REX-SYERVS-MAGNVS*

Rev: *NI-NI-NI-NI-

Magnus Lagabøter 1263-1280.

Adv: *REX-MAGNVS.

Rev: *BARBILITAS-DE (us).

Erik den 2de Magnusson 1280-1299.

Adv: *ERICVS-REX-NORWEG.

Rev: *CIVITAS-BERGENSIS.

Adv: _{eller}

Rev: *ASTRYM-TWRSBERGIS.

Skippe: af scapa = scaaf og sheep = et Faar, Faars Vord i Korn.

En No = 6 Faar.

De Gamles eneste for paalidelig ansede Prove paa de adle Metalleres Reenhed var Brænding; heraf: "brændt Guld" og "brændt Sølv." Den skjelmedes forresten ogsaa mellem det røde Guld og det blege Guld. Sølv måtte desuden være "hvidt i Skoer." Skaf de Marker efter Knivssporen man opdager paa næsten alle Mynter fra før Midten af 1100.

Olaf Skotkoning prægede først Mynt i Sverige, Svend Tveskæg i Danmark og enten Hakon Jarl eller Olaf Trygvesson i Norge.

Mynternes Navne har latinske Endelser, saasom Sverris, Magnus Adversarijendoms indskrift i Alm. Trykternes Navn med tilføjet Rex eller dux norvegia - det sidste Ofte forkortet, undertiden udeladt.

Reversendoms variere mere. De de altså anføres Myntstedet og Myntmestrens Navn eller en af Delene - det først gjerne forkortet.

I Løbet af 12te og indtil et Par Aar ind i 1300 indprægedes om Mængde Bracteater, hvis enkelte Bogstaver antages at betyde: H = Asloa. B = Borg eller Bergen. G = Githorn. H = Hakon eller Hamar. K = Kongshelle. M = Magnus. N = Nidaros. S = Stavanger eller Sverre. T = Tunsberg. RA = Kongshelle (conf. RTHVTVS = KTHVTVS). Fra de 6-7 første Decennier af 12te Aarhund. findes ikke faa, men stegt prægede Mynter og Bracteater.

Haraldskatten: "pat silfr var kallat Haraldskatta; pat var meiri blati Kopar".

Magnus Lagab. satte paa sine Mynter: benedictus deus eller bene. In hoc sit nomen domini. Hans altså Mynter er næppe talrige.

Erik Magnusson Bractekader var den første norske Konge, der paa sine Mynter antogte det norske Vaabenskjold: en paa Bagbenene staaende Kronet Løve med Øge; hvilket satte sig til 1283.

Som Revers satte han: CRVX-EASV-CHRISTI senere: CRVX-XRI.

Øgen forefindes ikke i de af Kongerne førte Vaabenskjold før 1278.

Adv: ERIC-MÆN-REX-NORVEG.

Rev: CRUX+SCA+IHV+XPI+

Hakon Magnusson som Hertug. og som Konge 1299-1319.

Adv: +HAAVIN'DVX-NORWABIA.

Rev: *MONATH-DA-ASLOIA.

Magnus den 5de Eriksson 1319-55.

slag Bracteaten med to Kroner, $4\frac{1}{2}$ lodige - $1\frac{1}{2}$ lodige.

Kristoffer af Bøjærn.

Kristian den Første.

Hans eller Johannes. 1481-1512.

Adv: 10H'S+DRI+ER+RAX+NORW. om et Kronet H i et Skjold.

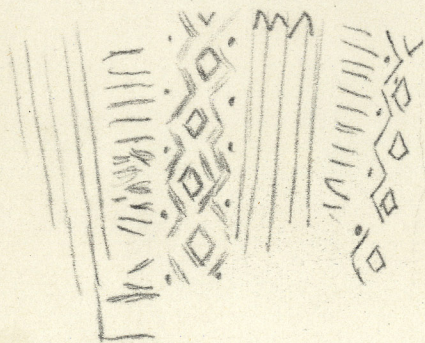
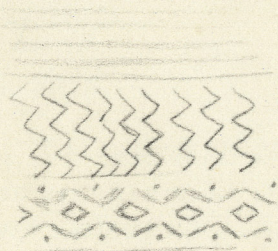
Rev: ~~MONAT~~ MONAT+NVA+BARGBAHS om den Kronede Löve med Helebard

Hakon Magnusson - den sidste af Harald Haarf. mandlige Linie.

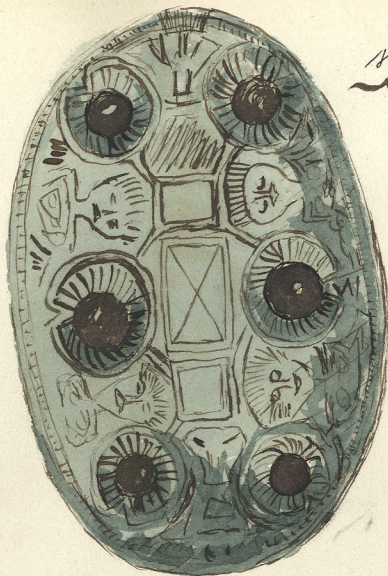
Magnus 5tes Bracteaten findes især i Kirketømrer. Han anordnede
Tvingen Kurs.

Under Hans, Kristian II og Frederik I: moneta nova asloensis
eller bergensis - fuldt ind eller forkortet.

Da Kristian den 2^{den} i November 1531 ankom til Norge og der
efter overtog Rigsstyrelsen, maa han have været i Forligshed
for en Myntmester, hvorfor han under 24de November sees at
have anmodet Slotsherren paa Akerhus om Bistand i saa
Henseende og erholdt for "et kjærligt Laan" hans Myntmester
og Redskaber, hvilke Kongen forpligtede sig til at lade indkomme
paa Rottet igjen "uden al Angelst" - naar Slotsherren det begjære.
Aarstet findes ikke paa norske Mynter for 1516.

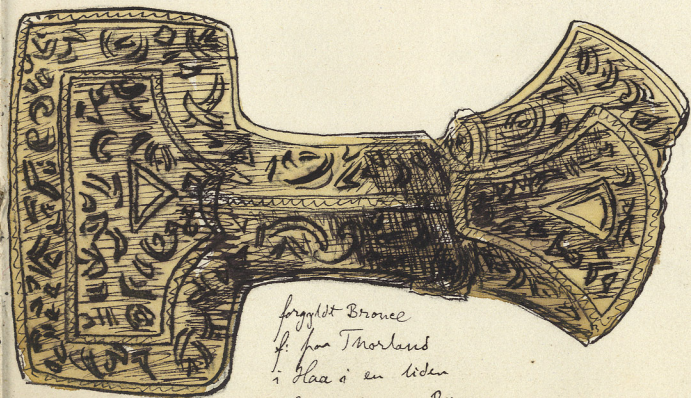
Store Drange i Raa. Vitepoteh. Kanne
Stavanger.

N° 1

Ferkinsted paa
Karmoen.
Sammen med N° 4

forpyldt Bronze
f. paa Thorsland
i Haa i en liden
Lang uden at Deir
eller andre Oldmags
has bemærket.

N° 3

Sols forpyldt
med Resten af
Jernmaal.
Abeland i Rosthem.
Sammen med N° 5.
als. lig.

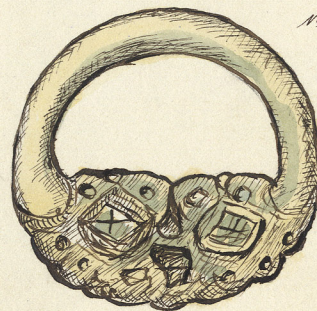
N° 5.

N° 2.

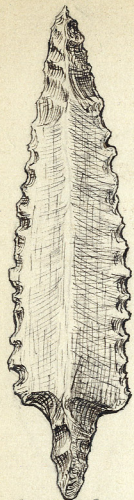
Vange i Suldal. f. Sammen
med to store Solbelle Hval
formede Spander.

forpyldt paa
Forsiden
Sols
fortinnet
paa Bagesten

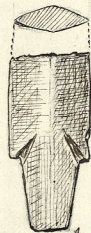

N° 4

fortinnet paa Bagesten
Ferkinsted. Karmoen.
i en liden Dø.

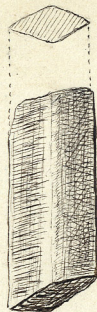
Locandvold i Bore.

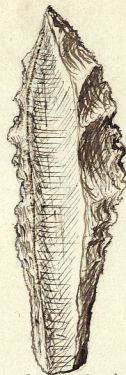
Ufuldt. Skiferstuds
fra vestre Bore.

Se Se

Se fra Grude
Værketstuds.

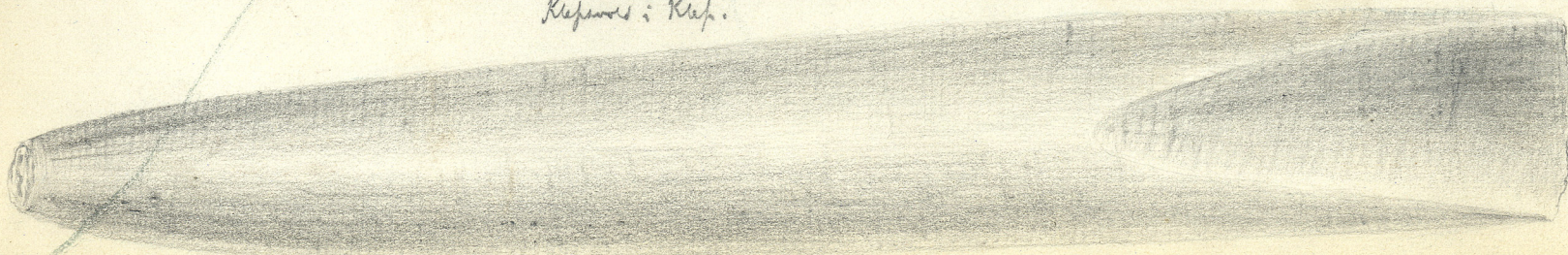
Se fra Grude

tykt Bændet fra
fra Værketstuds ved Gruden.

Kepens i Kep.

af Grönsten, f. i Fjgen Sls.
Hangeland
Gaard

af Kvarts f. ved
Porslandsmærket i Norge
Haa Byd.

af Flint.

enbreds en regelmæssig
Skraaber 0.10 lang
en enegget Kniv, et
af de takkede Stykker
og Flakker.

Den skarpe Vinkel i Toer.
snittet er bortblevet langs
begge Kanter. Eggen ligeledes
bleven.

lys graa
mørk
Holsheim i Kjøp.

Mørk graa
Salemærket, Kjøp.

4 med Tunge smaa og
med Længteluk i
Eggen.
32 Skraabere, andre Bile
spidser og Affald.

mørk graa
Holsheim, Kjøp.

en stor Stenid
og med Længteluk
17 Skraabere og Affald
37 smaa med Tunge.
19 smaa med blødt
Kjøp.

brungraa
mørk klar
Holsheim.

mørk graa
Holsheim, Kjøp.

af blødt porcelæn
færdig flint.
Salemærket

Boremærket i Kjøp.
f. sammen med Bilespidser
med Tunge, Skraabere og Flakker.

Holandsmærket.
(mørk graa hakket)
sammen med Bilespidser
med Tunge, Skraabere og
Affald hvoriblandt flere
store Flakker.

f. i en Længde
fra Holsland i Birkem.
mørk brun Flint
N. stelen i begge Enden

Snartemof: nu i Stov. M.
 Glasbeget cf. W. 312 og Arab. 71. 449-73
 og en f. i ang. k. Glas.
 22.0.23 høit men halvblom mægt.
 Tuden liden skæneformet med høit
 Rand 0.045 i Diam.

Kanten liden indover hældende
 og tyk. Liden tyndere
 end alen. Rundt overste
 del 13 omf. bende Glasbeget
 med en f. i ang. k. tyk
 Træde ere lagte langs
 Liden to og to
 cf. Arab. 74. S. 332

Lvandsknappes cf. W. 429

Træpandit malen. Bevaret
 men Stavens faldne fra
 hverandre. De ere 0.012
 høit og 13 i Antal ulig bred.
 Bevaret har været et bredt
 Bånd af Bronceblek og over
 brettet Randbeleg, ligesom
 en riflet tynd Broncestem
 synes at have været anbr.
 rundt ved Bunden. Fra det,
 som ved 3 Broncestykker har
 været fæstet, har gaaet et
 Beleg med lige til Bunden
 fra den anden Side gaar en
 tat Række Nylshuller ned.
 Nylshuller efter et andet noget
 fork. Beleg. Bunden har
 været indfaldt og af et
 tykke Sheet. cf. Arab. 74. 368.

Imaa Brudet af et Træpand
 med Jernbeleg. cf. Arab. 77. 22
 Hjul 0.24 langt 0.063 over Egen.
 Paletten hvori Trækraft.
 Skjoldbule 0.15 i Træmaal
 med Rort spids Knop og skraa
 Rand. Haandtagsbeleg synes
 beleg med Skind med Haar
 fra.

Arab. 1892.6.

Beltspands af Jern med
 tatte tværgående Skovrand.
 Ring: fin indbøjet Omgang af
 tynd Gulstræde.
 0.2 mindre.
 liden pyramideformet

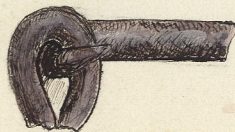
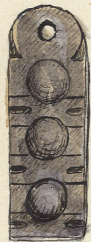
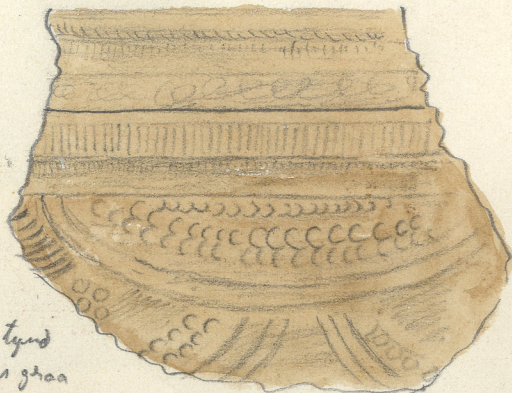
Bjorneklo.

Arab. 75. 49.

gamle tynd
og af lys grøn
Farve.

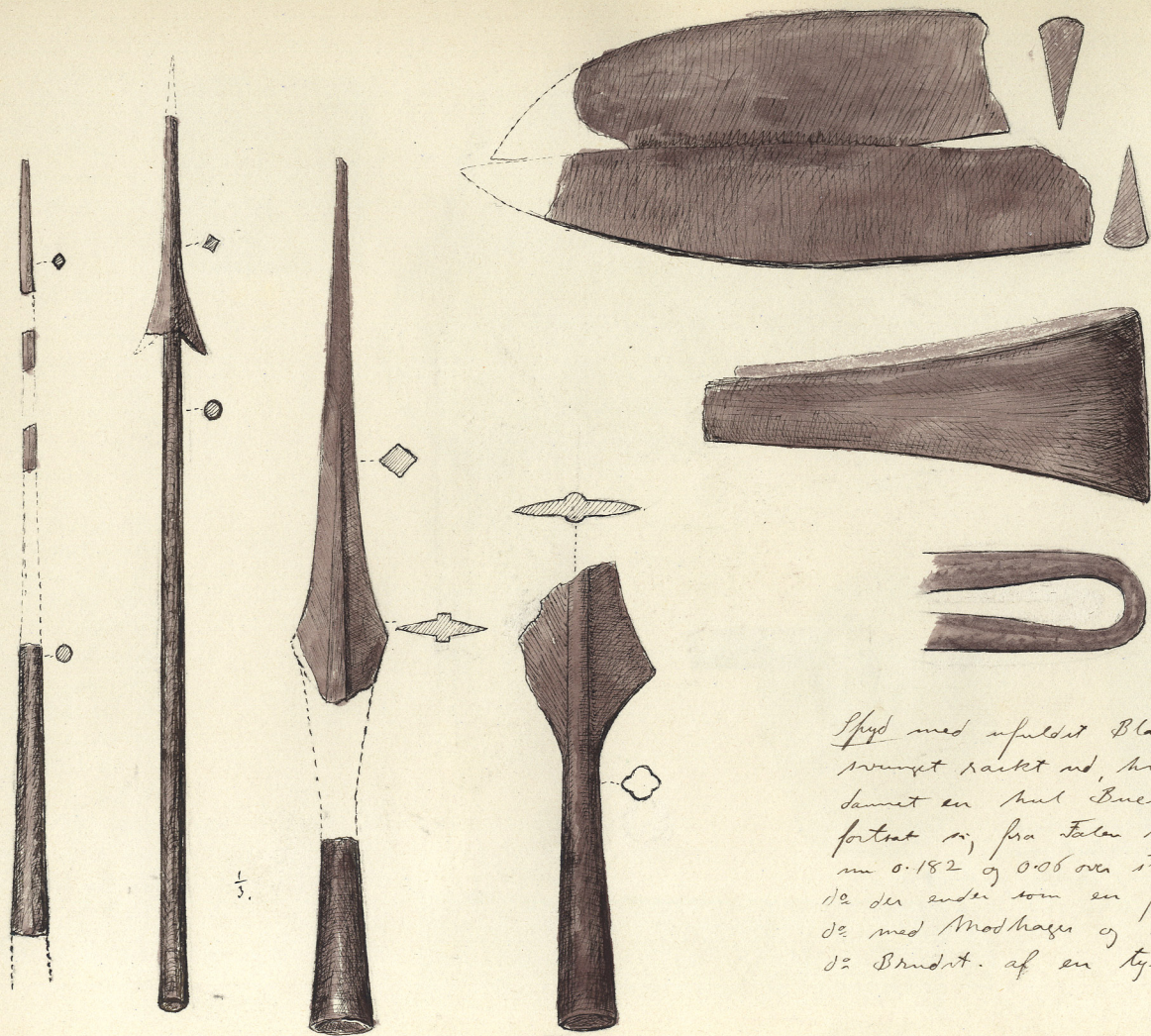
genbragt til et hilet
Træpant?

Bronzekjædel alen-veit
form, og rød belagt men
brudt i mange Stykker af. Aarb. 75. 45
Bronsefad Aarb. 74. 374. o. 41 i yder
Tvermaal

Tvernit
af en af
Træpantels
Stave.

Snartemønstret i Stav. M.

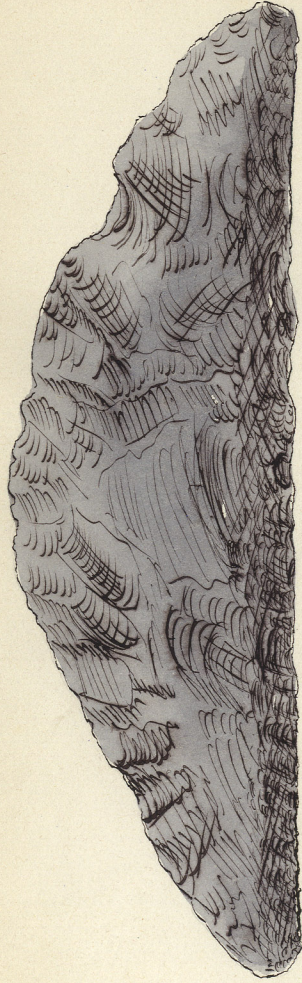
Spids med ufuldst. Blad. Taler 0.105 lang. Bladet har
 været rakt ud, hvorefter Eggen paa hver Side har
 været en hul Buelinje. En ophængt Midsrand har
 fortset sig, fra Taler langs Midsen af begge Bredsider.
 nu 0.182 og 0.06 over store Bredde.
 1/2 der ender som en firkantet Pij.
 1/2 med Modhager og lang Skæftholder
 1/2 Brudt. af en tynd Jernspids.

W. 429
Arab. 77. 236
Arab. 77 71
Palairete / pag
L'ard / halyen

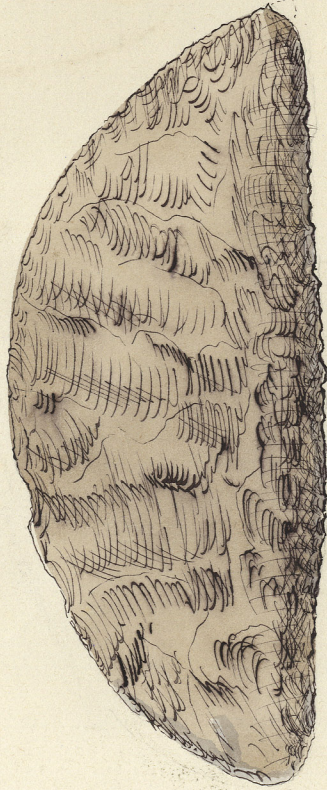
Stordal i Skjelsberg

nyckel sten.

mat glas.

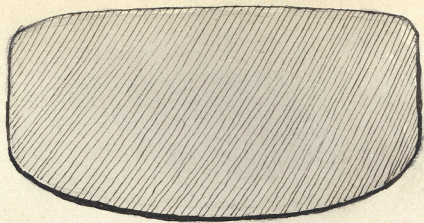

glasbruk mat.

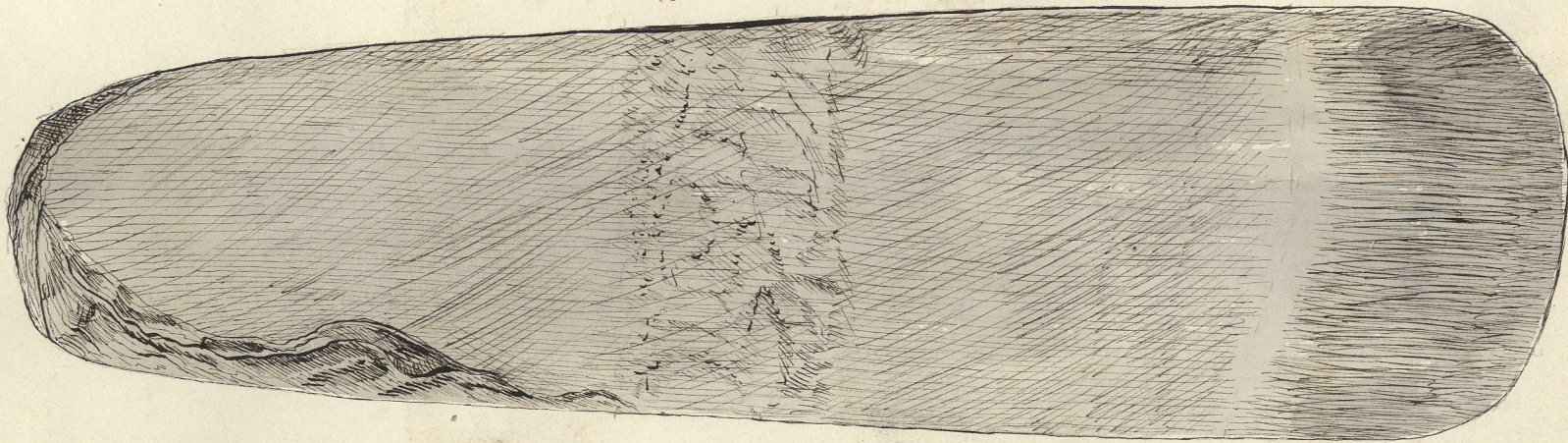

en flammst.

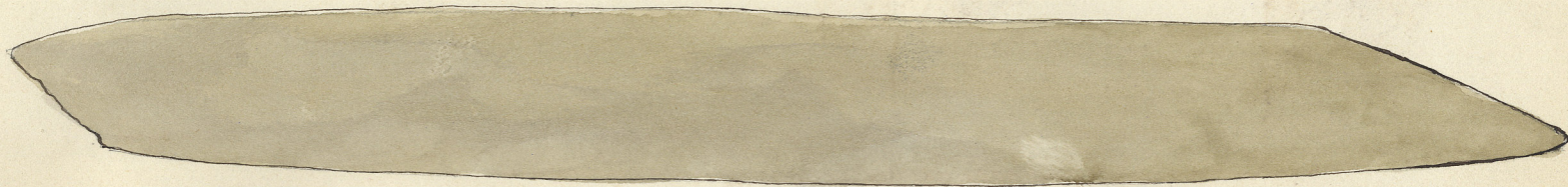
Björland i Haa Tgd. f. till brukt. Tiden
i en liten Myr.

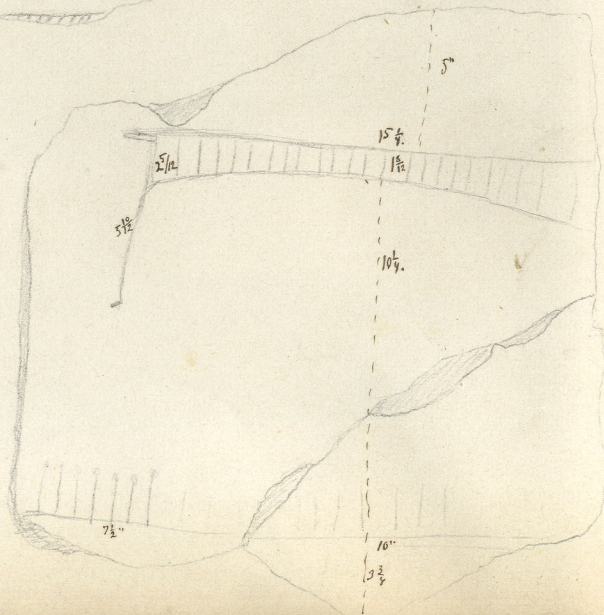
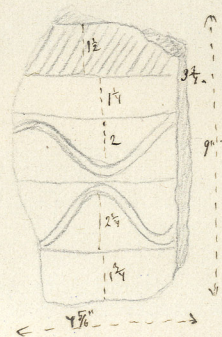
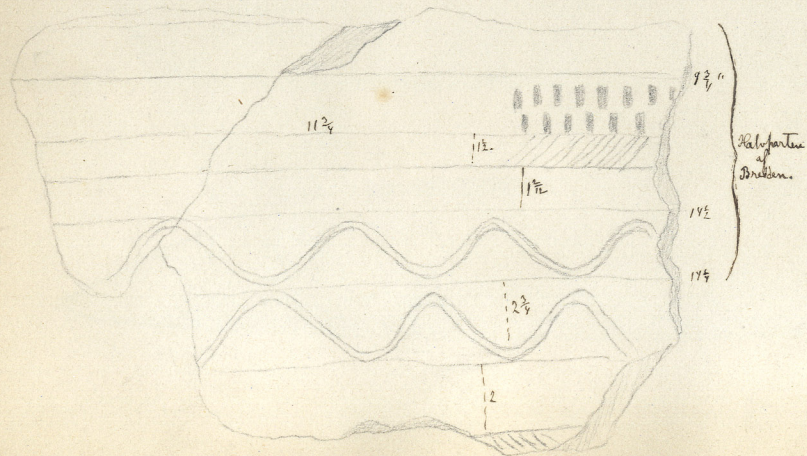
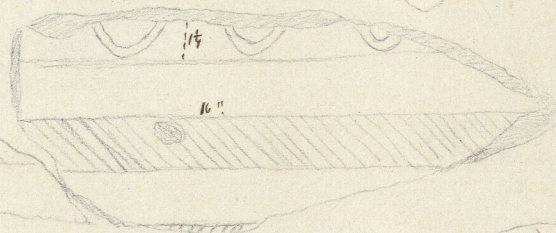
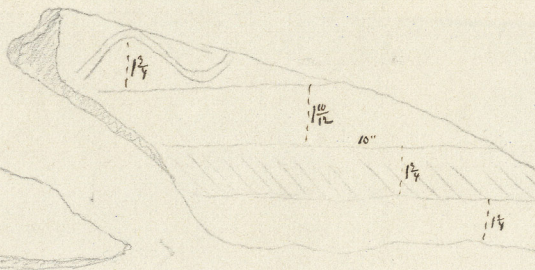
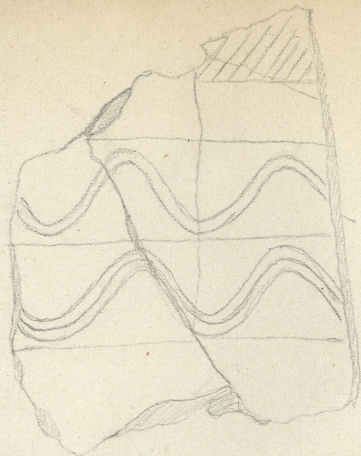
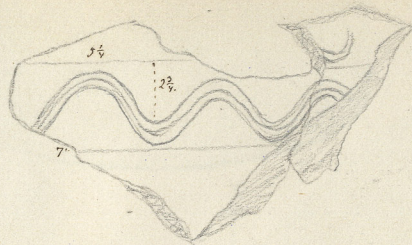
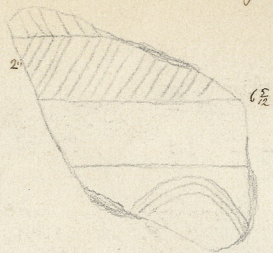
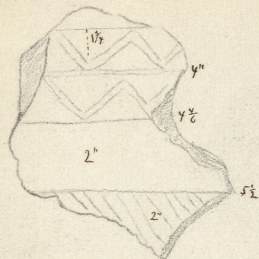
cf. Evans p. 137.

Hatfield in Kelp.

Copier af Rector Henriksen's Tegninger af Tegnene for Skiferhellerne
fra Gravkammerne i Heltshøjgen for Fiske.

25 1/2

1/2

1 1/2

10 1/2

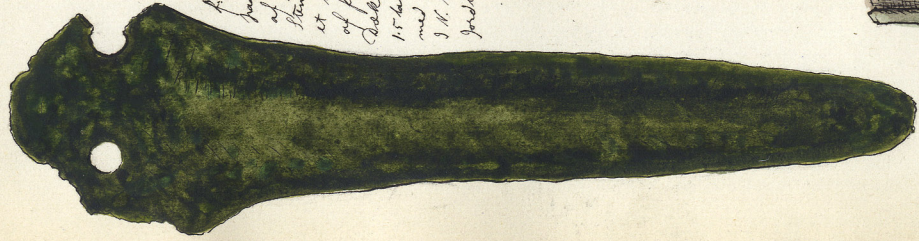
5 1/2

10 1/2

Strayer

10 ft

10 1/2 ft

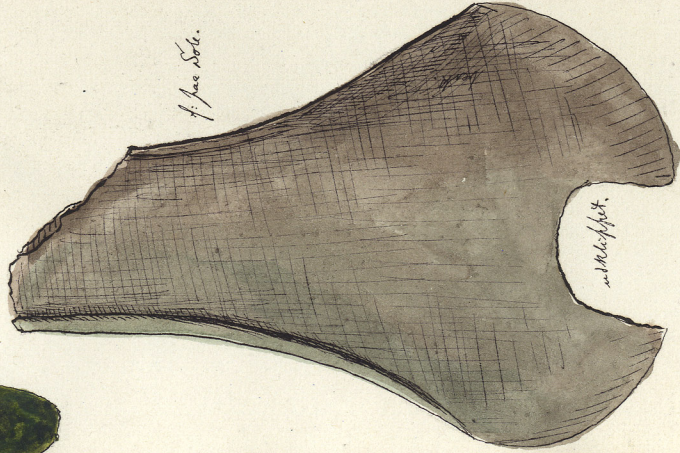
f. i. en hvidt Hæng
fra en Lunde. Hængen
af Jern med en kelt
Stens. Blylyst i Hæng
et meget smukt St.
af Hvidt Sten med
Lodskelle. Vægt
1 1/2 Heng 9 1/2 Ød 9 1/2
med afrundet Ende.
3 1/2 H. en Dolk med et
Jordlag. Ingen Bør.

f. i. en Tinket Hæng
fra Tingsdal i Borkum.

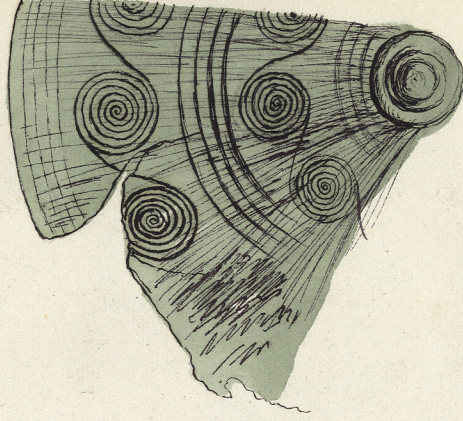

f. fra Lunde
Hæng.
anvendes af Jern.
men med indv.
Bjellerender.

f. fra Soli.

indskåret.

En Lyskang.

To Kammer overflaa hverandre
Skuden f. i. det mindre men for lang
Tid brødt.
Restene ligger i det over af. Gneksanger.

der Rittersch. Tisch. 1878 S. 115.
 Name: 2. nordische Helle.
 Name: Tisch. für ein Bad. Tal.
 Name: für ein Bad, der gewöhnlich
 war besetzt mit einem oder mehreren
 2. Helle.

Möbelstück - Haaland.

0.83 h
 0.56 b

I vide Kant af en meget stor Hæng over et
 lille firkantet Kammer, hvor Brædet af en
 3. Lærerne af en Mængde Englebræd. Kæn:
 mætte ene Væg dækket af de Hælle med Tæppe.
 To mindre Stue med skævt Tæppebræt af Lygte
 dækket Kammeret. Hæng over af Rudebræd med Jern over.

Klædedragt.

Trorshjergs Højskole
Conr. Engelhardt.
1863.

Mandenes Klædedragt fra den ældre Jernalders Tid bestod, hvor man af: 1) En Kappe af et firkantet Stykke vævet, uident Tøj. 50 Tom. bred og 40 Tom. lang. Forinden ialm. forsynet med en Række af 3 Tommer lange Fryndser. Paa de tre andre Sider findes ialm. Border.

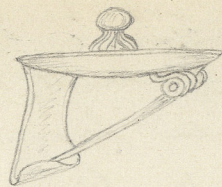
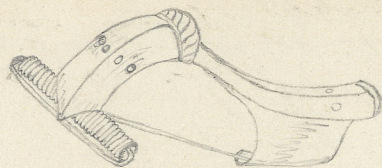
2) En Kjortel af vævet, uident Tøj 33 Tom. lang. Armerne Længde er 20-21 Tom. Den var sammensæt af 2 Stykker Tøj, ligesom ogsaa Armerne syedes til senere. Oppe ved Halsaabningen blev Kanten omböiet og forinden forsynet med en Bord. Armerne pleier at være af et andet og stærkere

Slags Tøj end Kjortelen.

3) Benklæder af uident, vævet Tøj af grovere Slags end Kappen og Kjortelen.
4) Strømperne blive fastgjede til Benklæderne.

5) Landaaler. De dannet af et Stykke Læder, sammensyet bag Hælen og blev fastet til Foden ved smalle Remme og Knapper.

Levninger af Klædningsstykker fra denne Tidsalder er for Lige fra Thorsberg Huse meget gielden fundne her i Jorden. Fodbedækningen synes at være meget ukunstet maa sig for et nordisk Klima, og der kan neppe være Tvivl om dens Oprindelse fra et Folk, som engang beboede varmere Egne. (Engelhardt)

Fibulaen gænger sædvanlig til at fæste Kappens Flige
sammen paa den høire Skulder, saaledes at den høire Arm
var fri, den venstre derimod dækket af Kappen. Der er i Regelen
arvendt megen Anstret paa disse fine Naales Forarbejdning, og
de vise stor Afvejsling i Former og Brydelsar. De kunne hen-
føres til to Hovedformer, den bøjleformede og den skiveformede.

Hovedbeklædninger fra jernalderens Tidende ere over hovedet at hen-
føre til de storte Gjeldsbædere. Formodentlig have de barbariske Folks
alm. Hovedbeklædninger været af et let forgyldt Stof, og saa pragtfulde
Stykker som den med Thorbjørns Hode fundne Sølvhjelm er vist,
nok kun blive baarene af Høddinger og Fjere. Selv i den romerske
Tid var de selvebevædte uden Hjelm i Stuten. af det 4de Kristelige Aarh.
Gaa i nordiske Skrifter omtales for en senere Tid ofte Hjelmene, men
at der tillægges dem særegne Navne, som "Hildegalt," "Hildesvin" osv tyder
paa, (at de vare gjeldne og bærbare?)

Ringbrynier med Brystplader maa anses for at have været endnu
gjeldnere og bærbare Stykker.

Skjolde ere de naturlige og aldt bekjendte Dekorationen. Inden Slaget
Stoje Romerne paa deres Skjolde og istandværede Krigssange, og
paa Skjoldet bares den faldne Kriger bort fra Slagets Tummel.
Og de gotthiske Folkeføder tjener det som Frikudstegn, naar det over-
raskes den Ufri, der har udmærket sig i Kampen, og Krigerne bringe
den nyvalgte Konge deres Hyldest ved at løfte ham paa deres
Skjolde. I Sagaerne omtales, hvorledes Nordboerne svore ved Skjoldranden
at de led. Skjoldranden, naar der kom Bersærpegang over dem, og at de
inder Skjoldet sang de Lange, som mentes at skulle beskytte Kampen,
Liv og Jæde ham Karak og fælat til og fra Striden (R. Kejsari 1897). Skjoldene
vare i alm. flade, cirkelrundes og sammensatte af flere glatte kvadrater, temmelig tynde
Troflader. Diametren varierer fra 20-40 Tom. Det romerske Skjold havde to Røder

den ene til at stikke Armen igjennem, den anden til Haandfang. Nord.
boerne førte derimod sit Skjold i venstre Haand med udstrakt Arm, og saa
ledes have de vedst indflygt deres Bestemmelse at verne for næsten hele
Legemet. Af Thorstjens Høsefund kan man se, at g. saa
Ringbrynjer og Bygstplader undertiden have været i Brug, men
visselig som store Skatbarheder og Parateter.

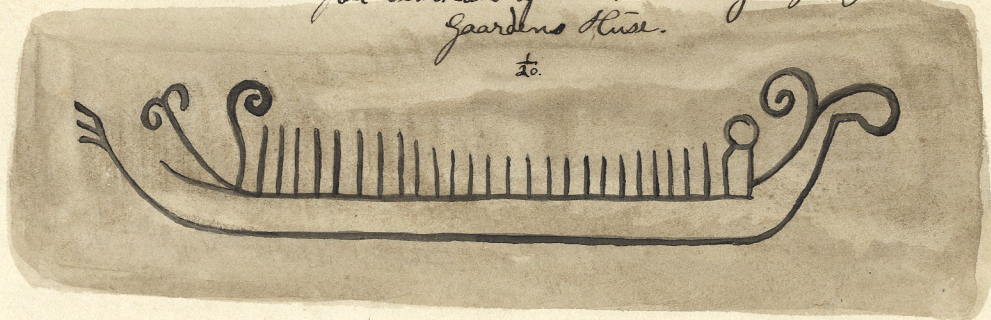
Sværdet var ialm lige, træegget og spidst, men undertiden ogsaa en
egget nemlig det saakaldte Lægesværd. Det bærer i Skede, udvandt af Træ,
altid paa højre Side efter Skidets Skraaning paa Dopskøen at domme.
Men kan for den ældre Periode's Vedkommende visselig mere henregnes til
Redskabene end til Våbne. Landet og Kastespids høre derimod
til de ældst bekjendte Våben. Spydspider findes baade af Flint,
Bronze og Jern. I Danmark er fundet Spydstager af 32-98-107 højst 116 Tom
Længde og $\frac{7}{8}$ - $\frac{11}{16}$ - 1 Tom i Trængsel. Efter ældre Beretninger om Spydets Brug, man
antager, at det efter Omstændighederne er brugt som Haandspyd og Kastespys
Buen antages at have været et alm. Våben hos den ældre Jern.
alder Folk. Fra Høsefundene ser man, at den kun har bestaaet
af en omtr. 5 Fod lang Stang af Træ med Indhakt til Strængens Be-
fastning. Den har været holdt lodret med venstre Haand om Midten
og ved Pistestagen hvilede paa denne Haand blev der sigtet, medens den højre
Haand trak Strængen tilbage. Pistestagerne fandtes sammesteds af 26-35 Tom.
Trængsel $\frac{1}{2}$ Tom. De havde næsten alle en spaltet og bevirket Ende, hvori en
Metalspids har været indstøppet, og lidt tykkere hie paa Midten og have formeden

Trængsel $\frac{1}{4}$ Tom.

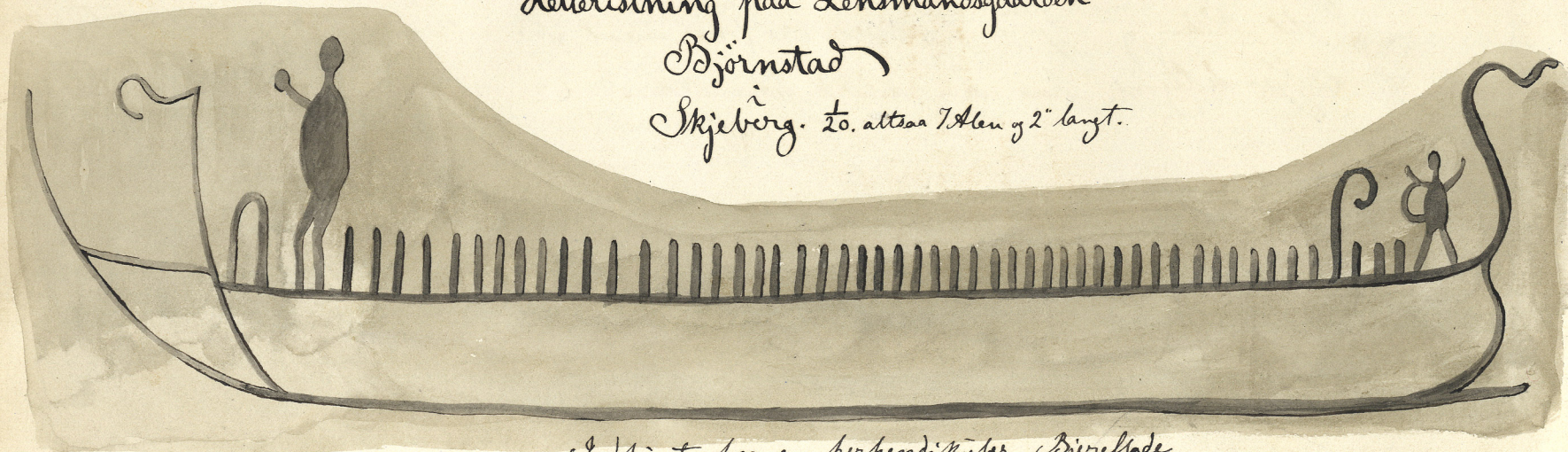
en Bevirkning af Traad, som har fastholdt fire Rækker Fjædre.
Hesten var alen kjendt og benyttet, men Folket kjendte i den ældre
Periode hverken Stigbøiler eller Sædler til alen. Brug ved Ridning, ligesom
det ogsaa synes at fremgaa, at Hestene kjendes som hos Romerne
vare bekjendte.

Eiendommelige Prydelser, ganske forskjellige fra Broncealderens; Kunstfrem-
bringelser, som ikke have Spor af klassiske Kunststiles Indflydelse,
tilføje ukjendte Metaller og Stoffer og en ny Behandlingsmaade af de
tidligere kjendte Metaller; Former af Sværd og Stjölde, der ere ligesaa forskjel-
lige fra Broncealderens som fra romerske Vaaben af samme Slags; den
første Fremtræden i Norden af Kjendskab til Skrifttegn og Hestens Brug
til Riden og Kjøren: disse ere (nærmest for Danmark) de vigtigste
Kjendtegn fra den ældre Jernalder.

Helleristning paa Vik östra
 Skjoberg.
 Anbragt paa en perpendicular Flade
 paa Vestreiden af en stor Haug lige bag
 Gaardens Huus.
 20.

Helleristning paa Lensmandsgaarden
 Björnstad
 Skjoberg. 20. alltså 1 Alen og 2" langt.

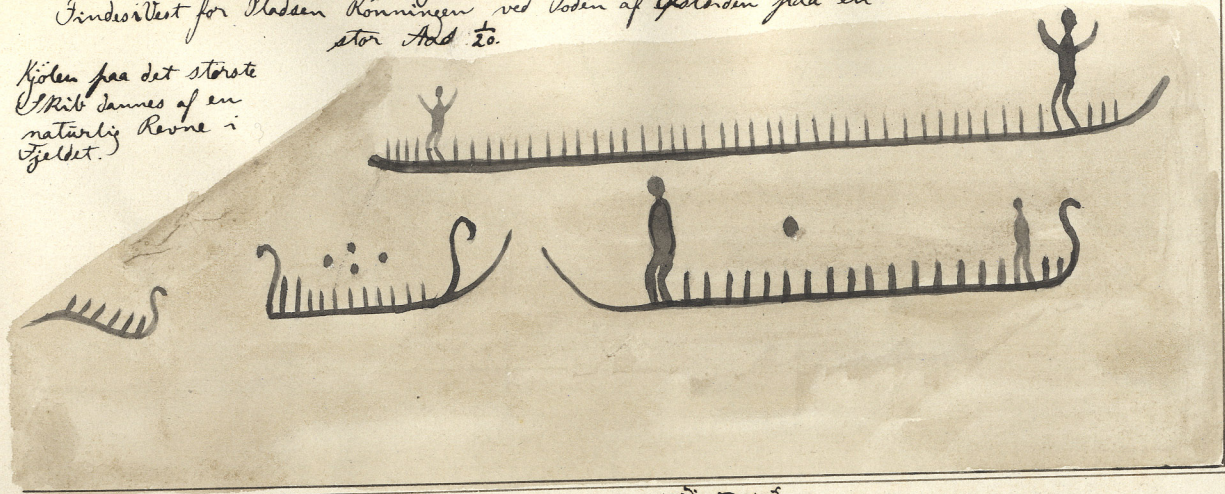

Indkigget paa en perpendicular Bjergflade
 i Vest for
 Gaardens Huus

Helleristning
paa
Solberg nedre i Skjoberg.

Findes i Vest for Bladen Rønningen ved Foden af Høsteden paa en
stor Aas to.

Kjolen paa det største
Stik samles af en
naturlig Røne i
Fjeldet.

Solberg nedre. Paa et i Høsteden i S.
for Bladen Rønningen ligger et
Stik.

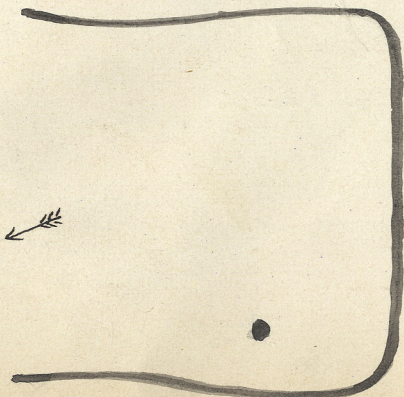
to.

Helleristning
paa
Solberg nedre.

Paa et med Syd langskraende
Stort Fjeld om to 200 Skridt i S.
for Høsteden Rønningen findes et Stik
No. 2. No. 3. Størst alene paa en
ganske liten perpendikulær
Plade to to for Vinkelstenen

2 Sten 22"

to.

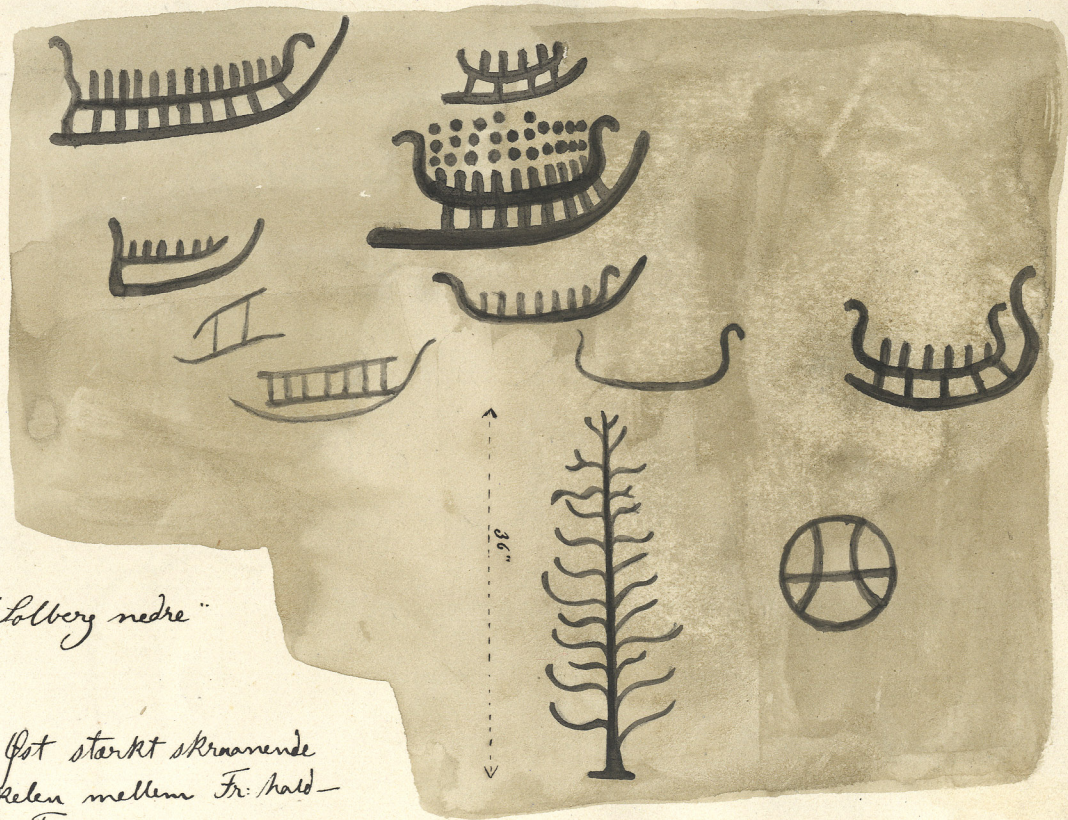
to.

23 Christ
Juleaften disse to ligger en
stor to Sten hvor en
indhugget adskillige
Helleren.

Paa Gaarden Buegaard
Skjoberg.

Paa Vesten af en Lang Has midt for
en sort Kraemend Plade.
Høden nærmeste Stue under Rønningen

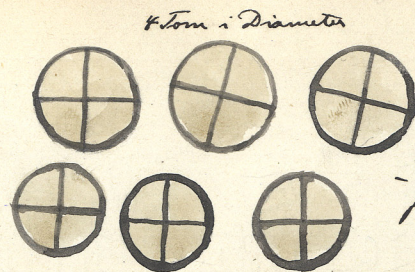

Helleristning paa "Solberg nedre"
Skjeborg.

Indræggen paa en mod Øst stærkt skraanende
Fjeldflade beliggende i Vinkelen mellem Fr. hald-
Fr.-stad Veien og Veien til Foss.

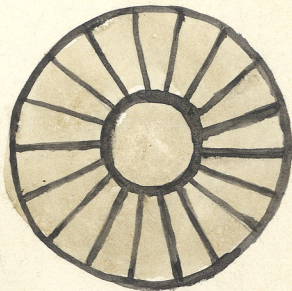
Figurerne ere naalmindeleg dybe og tydelige.
De ere her indførte i $\frac{1}{20}$ af sand størrelse.

Helleristning
paa Pladsen Biserud
under Hauge Gaard
Skjoberg

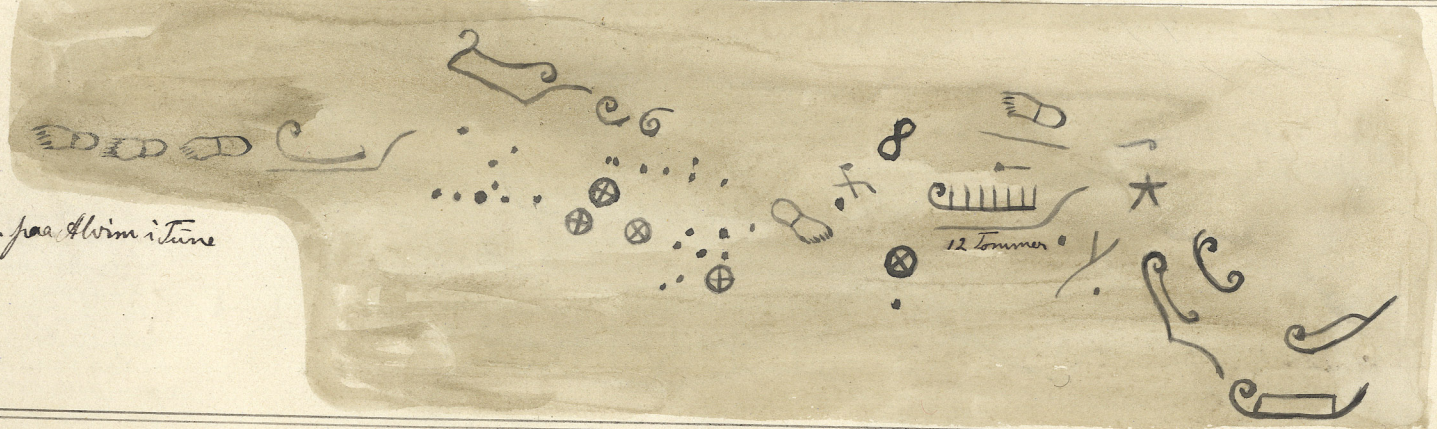

Indbragte paa to forskellige smaa
flade Fjeld omtr 30 Skridt fra hinanden

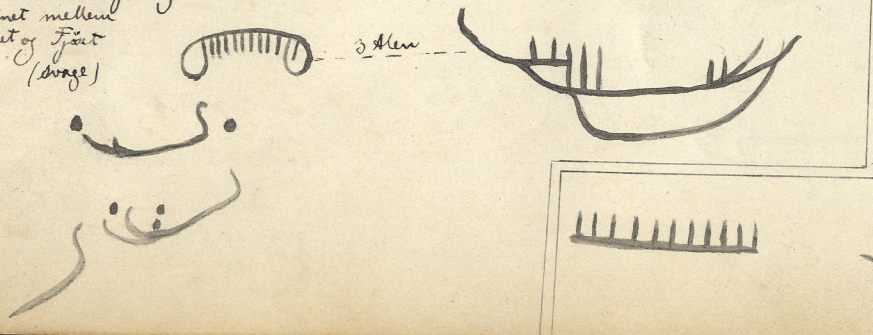
20 Tommer i Diameter.

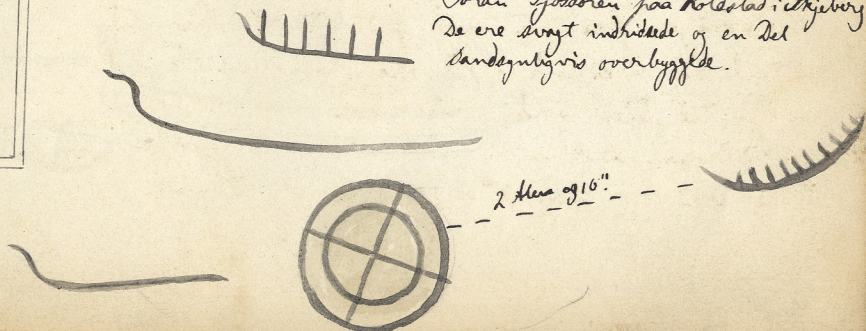
Paa Gaardpladsen paa Alvim i Tune

Paa Bø i tre. Skjoberg
Paa Tinet mellem
Stavret og Fjeld
 $\frac{1}{20}$ (unge)

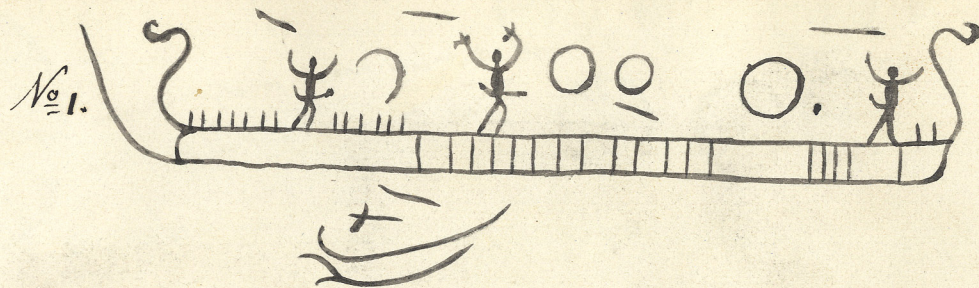

Foran Fjeldøren paa Koldstad i Skjoberg
De ere meget indviklede og en del
sandsynligvis overlyggende.

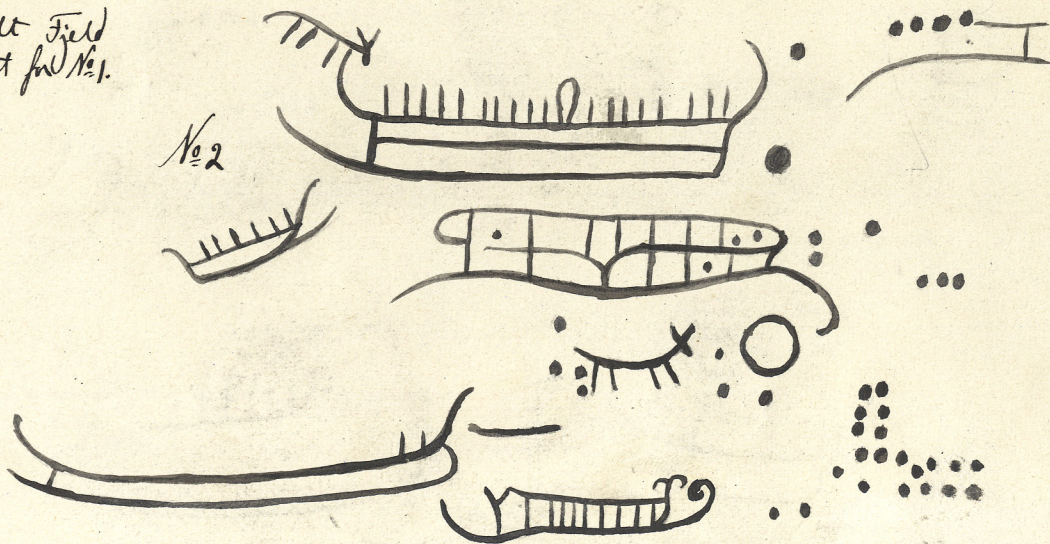
Helleristning paa Bakkehaugen
Bakkegaard, Ingdal, Skjelsberg.
20

En et det horizontalt
Feld, omtr 50 Skind i l.
for Bakkehaugens Huus.

Helleristning paa Bakkehaugen.
20.

En et det horizontalt
Feld omtr 50 Skind i l. for No 1.

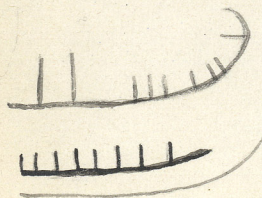
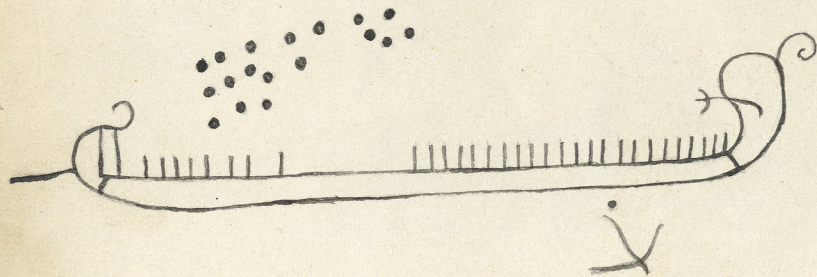
N. G. Brünelius: akademisk Afhandling
1860. p. 2.
Aftenmandet 129. Bodøps by, Skjelsberg, Skjelsberg ligger en vakker sten-
dys på en liten Kulle. Kisten som
den billed af 10 flate stener, en 9 den lang
4 den bred, dekket af to aars overliggere
Til Kammeret paa en af 10 flate stener
af 10 flate stener. Af stenerne overliggere
endast tre, og de, hvilke ligger
Kammerets flate stener, er forsedde med
runde, indsnedne hæl, som ofte forekomme
i Stenstene, men derimod, naar vilhelms-
alder har gættet sig. Men dette er en
gættet sig. O. A. A. 1854 p. 339 om en
i Qvig ligger belagte dyser, hvilke overlig-
gere fandtes 5 hæl indsnedne, inget dys-
var, selv i en jordhøj. Lignende indsnedne
fordybninger forekomme ofte i v. Vesterås
i Stenstene i Hammeren. I Stenstene
i Danmark har flere dybte indsnedne
stener observerede. Casimont har truffet
lignende men vide stene i omkrædse på
overliggere i Tolmei i Normandi, og
Breitogne. de tovs Antiquités Normandes
1re partie. 1re Collection p. 117. Paris 1830.
Casimont har ligeledes fundet stener
i andre departementer i Frankr. de Mon-
oires des Antiquaires de l. Brest année 1851
p. 64. En to indsnedte stene i Schveit-
funder ligger i (ved Staden Biel) de Schweizer
Antiquarische Gesellschaft und Alterthumskunde
1854. p. 46.

hing
kyto
sten
som
lång
ig
vad gån
som
la med
reklam
har
i an
en
Karl
Dyde
hinn
triff
han
triff
so på
i
30.
le M
1851
vet
siger
1851

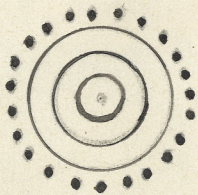
Helleristning paa fire Hjelmingen
 Berg Soen.
 bag Fjaset og ganske nær ved Kongensm. 20

No 1.

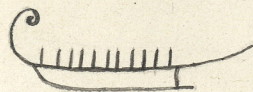
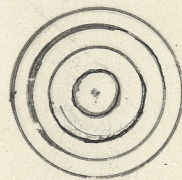

150 Skridt i Ø. for
 No 1. 20

No 2.

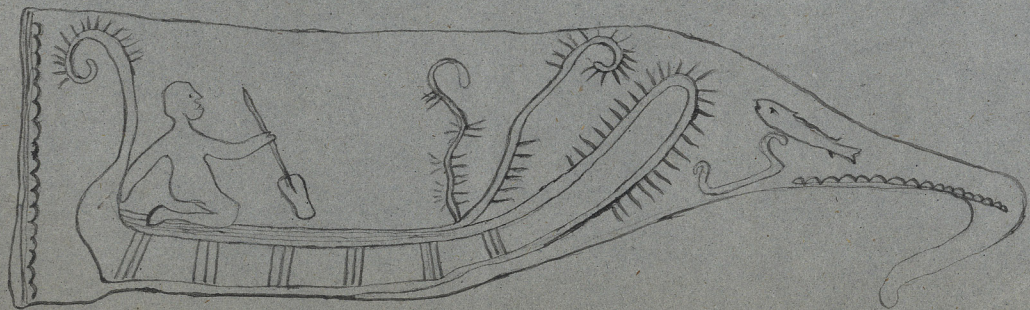

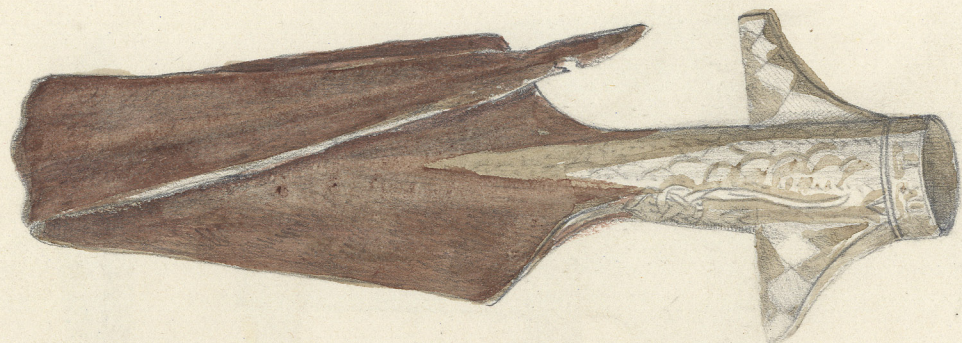
Helleristning
 paa
 Bakkehaugen i Trondal 20.

My friend

1/20.

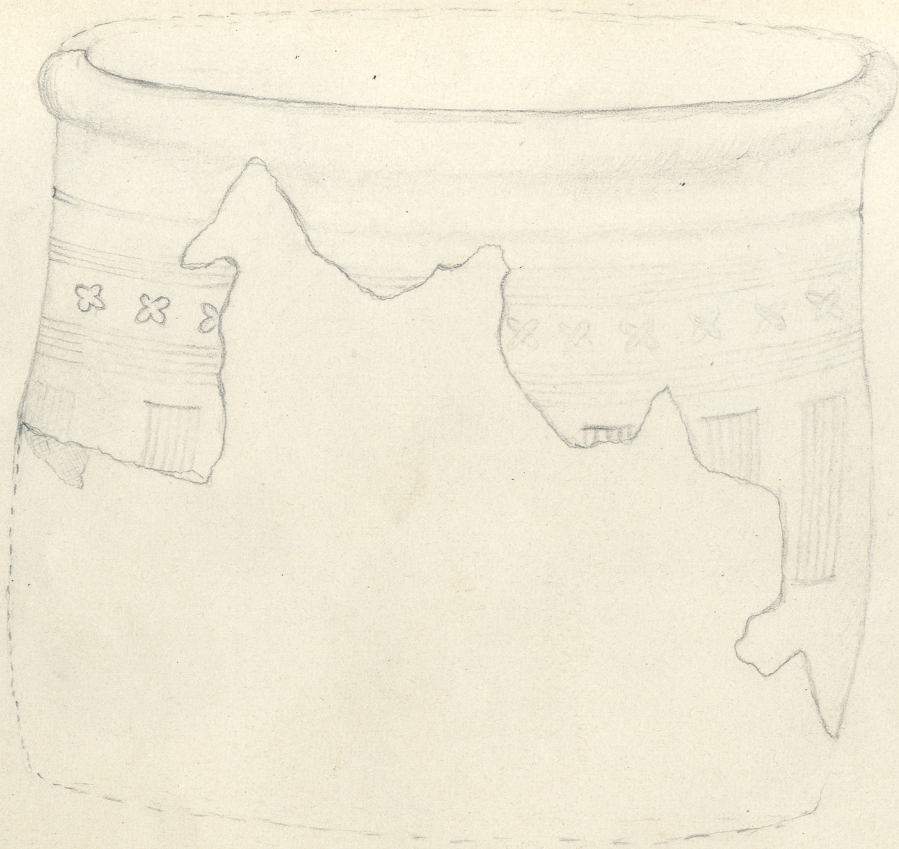

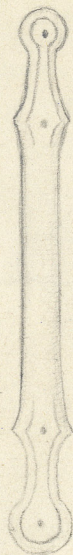

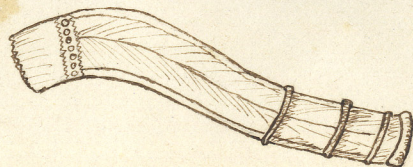
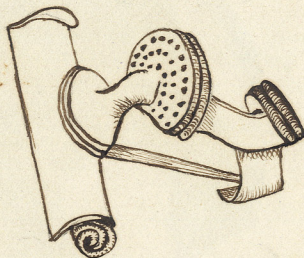
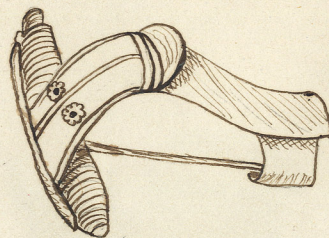
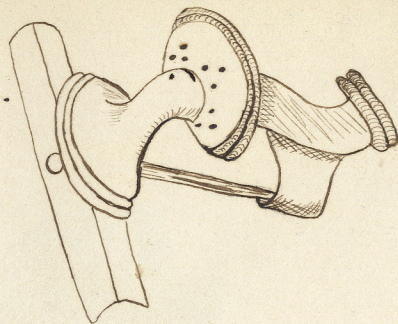
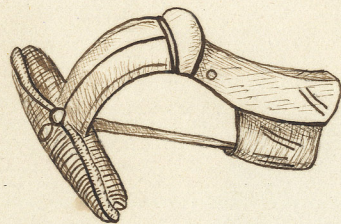
1/2.

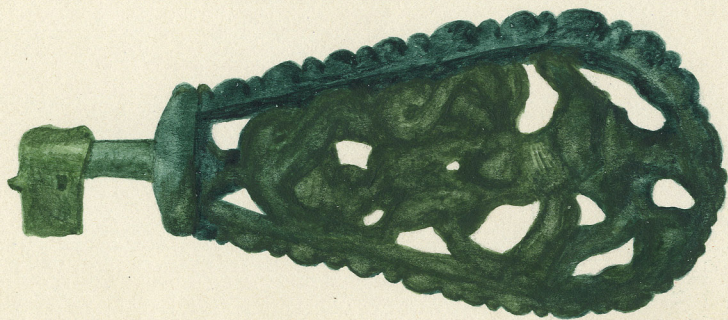

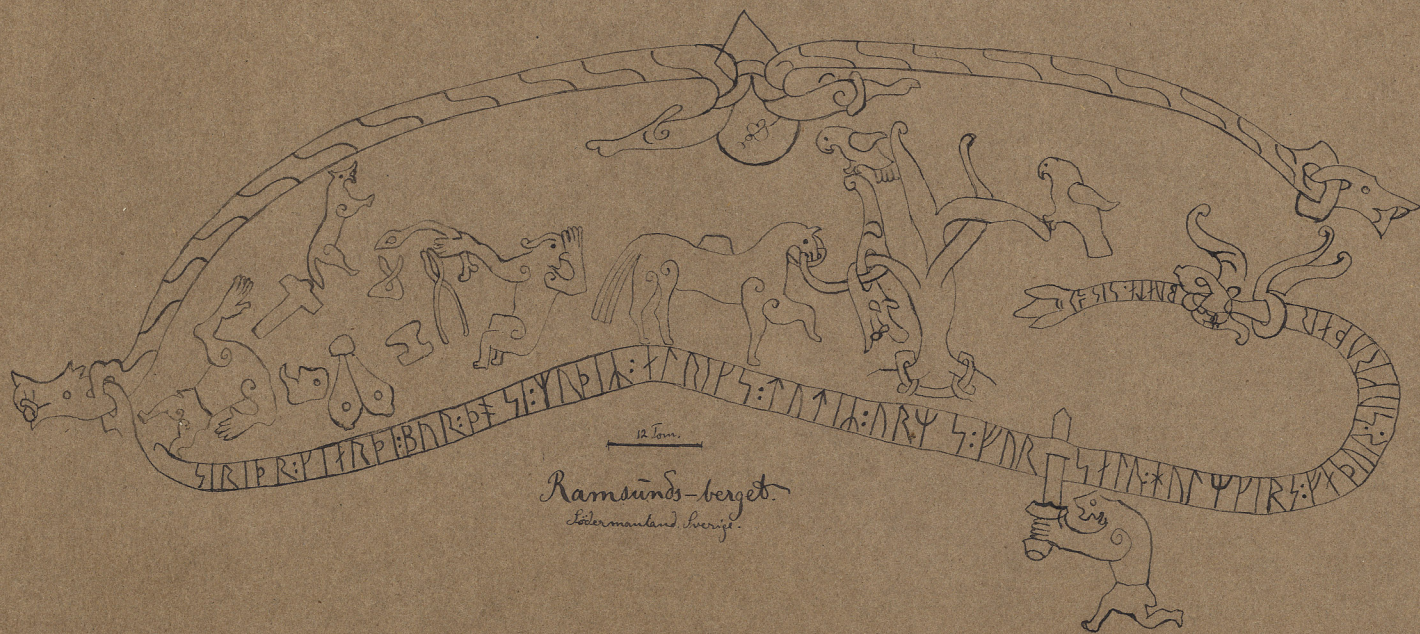

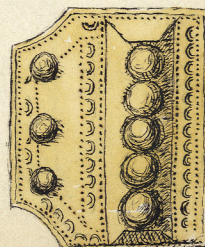
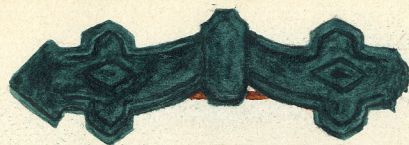

SIHRIFR KIARPI BUR ÞOSI, MUÞIR ALRIKS, TUTIR URMIS, FUR SALU HULMKIRS, FAÞUR
SUKRUÞAR, BUANTA SINS.

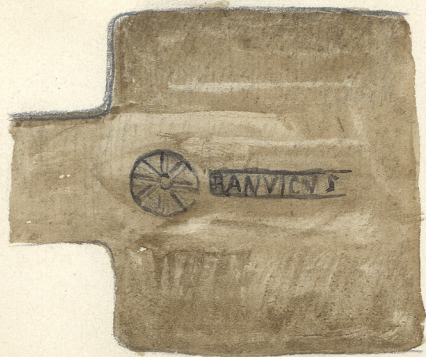

№ 1 of Bronze, fogget og med Heltor.
 № 2 do do do
 № 3 of Bronze - to Exemplarer

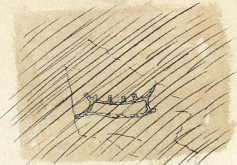
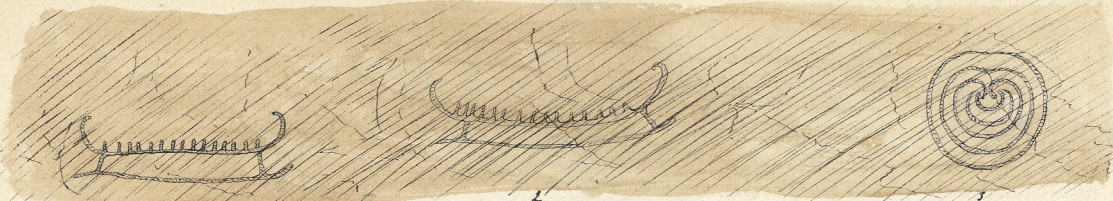
№ 4 of Silver - delvis fogget og med Heltor.
 № 5 of Bronze

fra Jæderen ved Krollebyen i Skjoldby.

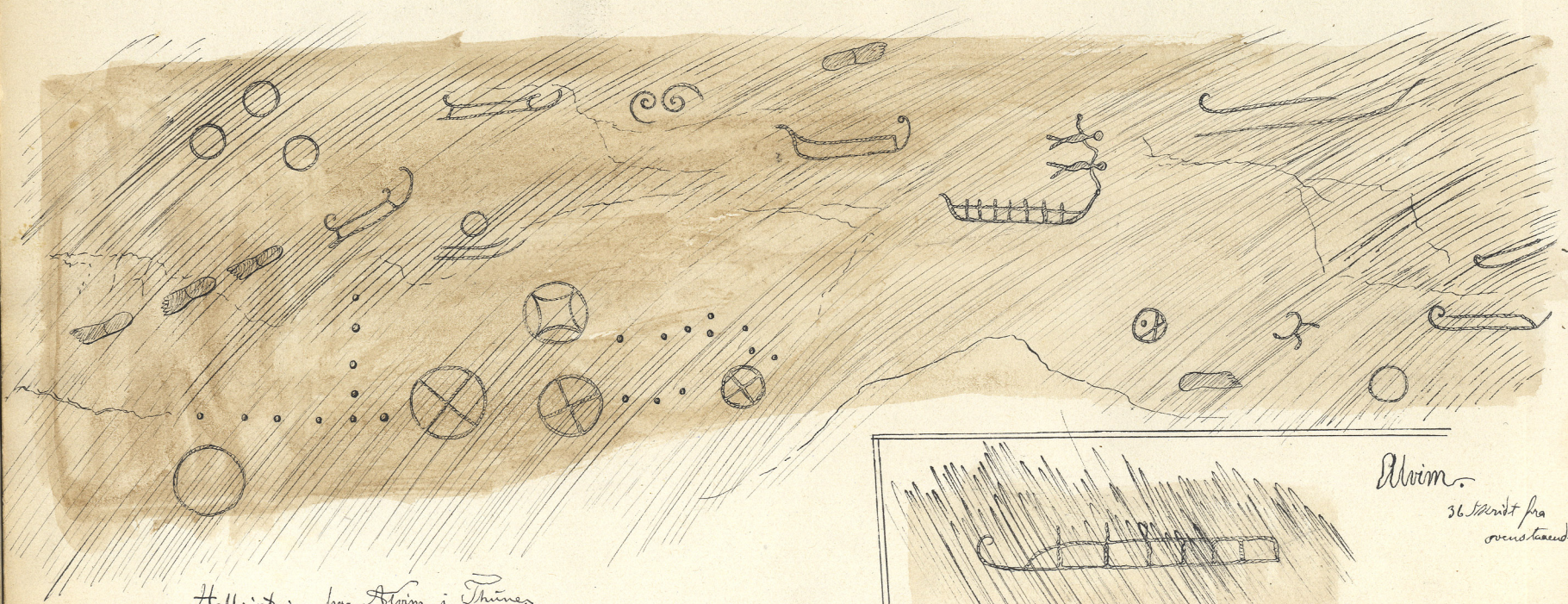

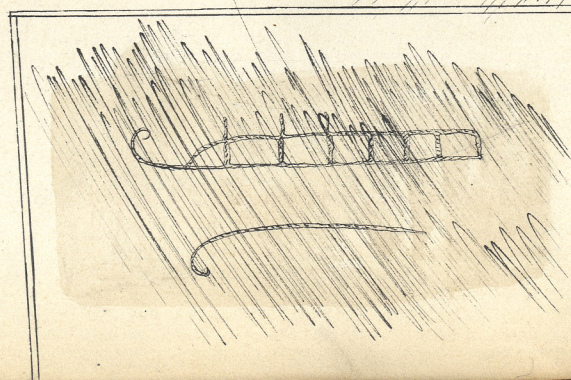
Funden i Grevhøi
 noget ovenfor
 Linnegården i Valders.

Helleristning fra Berge ved Holsfjorden.
26 a. d. S.

Helleristning fra Alvim i Thunes

Alvim.
36. Skulpt fra
overst. tænde

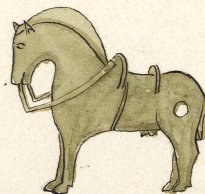
Billeder af Røde L. Ton. Hængt 1 1/2 højt
f. i en Hæng fra Lindersten i m. Tøn. Amt.

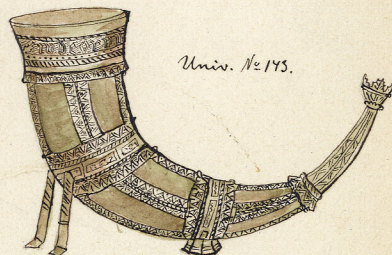
Figur af Røde L. Ton. Hængt 1 1/2 højt
f. i en Hæng fra Lindersten i m. Tøn. Amt.

f. i en Lilla Hæng med 6. Bør
fra Vesterhav. Veng. Høstmarken.

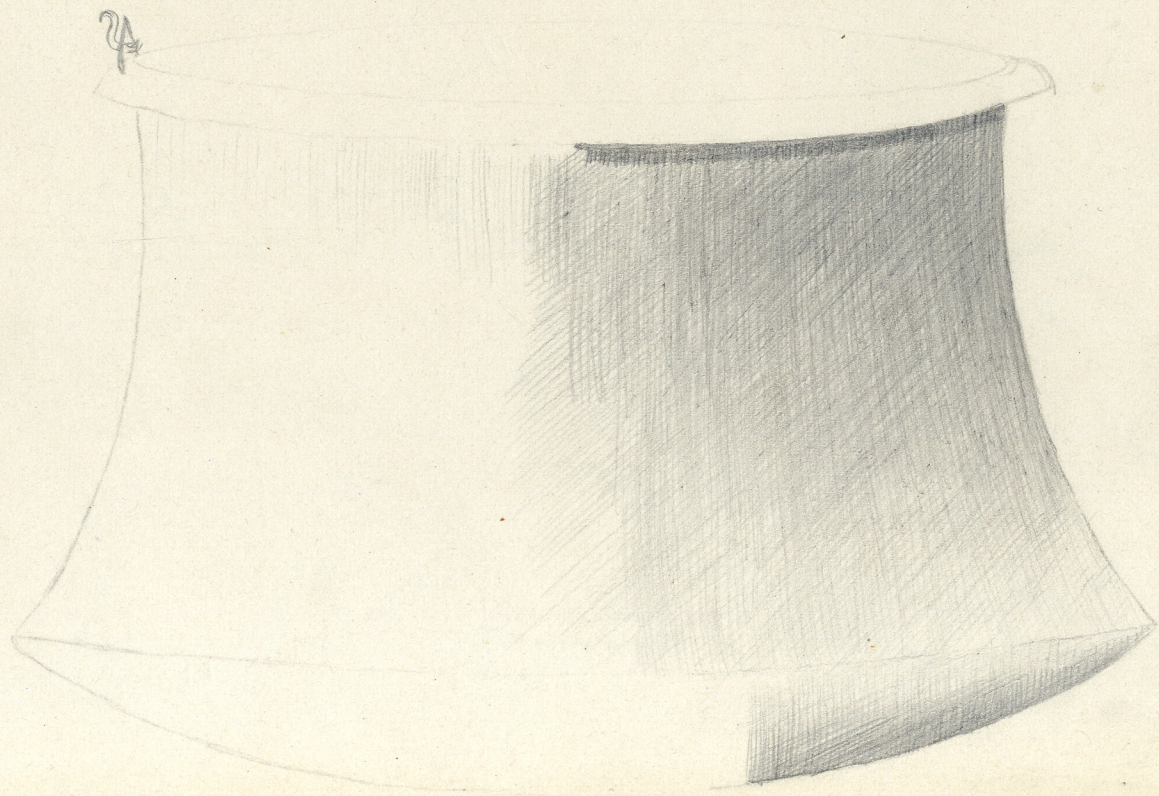

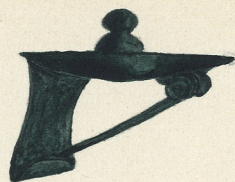
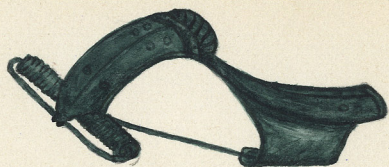
22 Tom lang, 2 1/2 Tom. højt f. i Jorden i Aas.
Univ. N. 322.

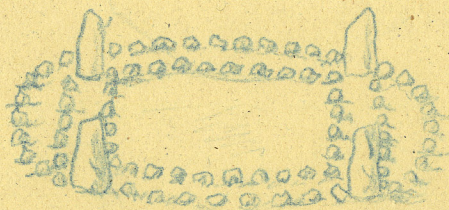
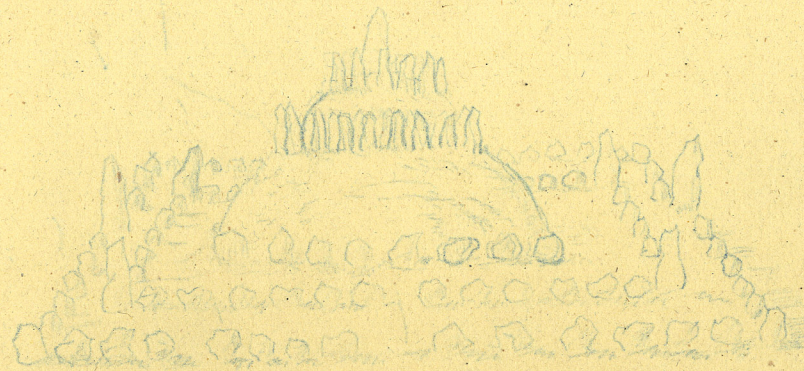

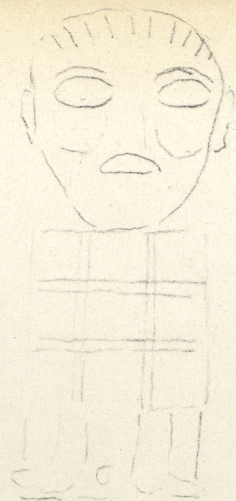
Univ. N. 145.

Hviden 8 Tom. og Hvidningen 4 Tom i Gjemmesmitte.
Linderstenen Røde et Solvordes, forgyldt, 2 Tom bredt
og med Smukt: Jæsus Nazarene rex judæorum.
Ligesom alle de øvrige Billeder ere af forgyldt Løst.
I den yderste Knude er Indfatning for en Stein
eller Krydstad, der nu er tabt.
Hornet har været opbevaret fra Ullinggaard
i Oksø Løse i Smalene.

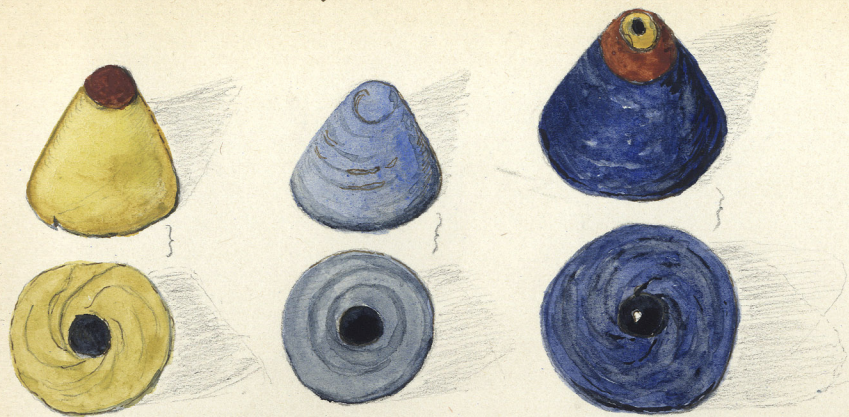

Bricklen fra Gunnarskang.

Kollangen.

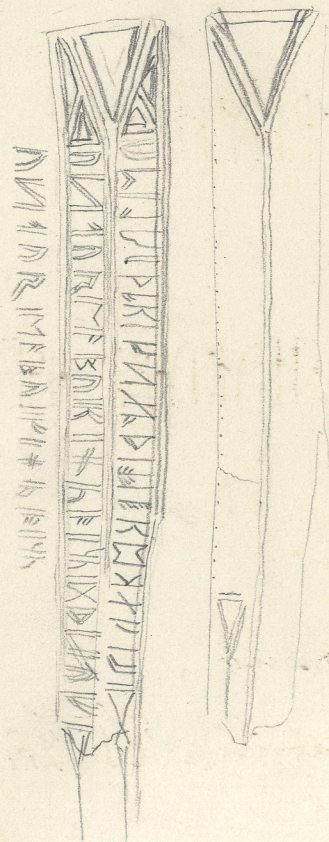
Sahl 1811

August 1811

Dahl
Augvalds Lang

27 Juli 1811

— þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: —

† þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: †

þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: þat: †

Molme Annyfogub
konuð Rún-þýðingunna,
ordunin, lafan og forkláunin af Antiquarinn M. F. Arendt. Dec. 1811.

Glasets Historie.

Som bekyndt er, antager man efter Plinius, at Glas af en Sandal blev opdaget af föniciiske Løvere, som med en Ladning Soda seilede fra Foden Helus. Da de nemlig gik i Land for at have deres Midtagemad og søgen Trufed var ved Haanden og ei heller Stene var at finde paa den sandig Stranden, lagde man et Stykke af Ladningen i Elden som Underby for Kjedlen. Men Underlaget forvandt i Elden, Sodaen forende sig med Sanden til en gjennemgigtig Masse som efter afkjøling beholdt Fasthed og Glaset var fundet.

Endnu om man ei vil lægge synderlig Vægt paa denne Beretning ser man dog, at man paa Rhini Tider satte Kjendelsen af til Glaset høit op i Tiden og at man altsaa at sagnene blev opfundet omkring Aar 1000 af Fönikerne. At denne Sandhed Nation først indførte Kjendskabet til Glaset til Europa er høit sandsynligt, men senere Undersøgelser have vist, at Glasets Opfindelse gik mere end 2 à 3000 Aar tilbage i Tiden. Med nogen Sandsynlighed tilskrives man denne vigtige Opfindelse Eritheas Døter i Theben og Memphis. Om Glaset virkelig er bleven opfundet af dem, eller om Egypten sammen med de første Frø til sin Kultur ogsaa har faaet Kjendskaben af Glasfabrikationen fra Indien er for nuværende vanskeligt at afgjøre. Lige meget er imidlertid vist, at man ved den Raasaa i Theben i Egypten paa gamle Bygninger har fundet Malerier som forestille arbejdende Glasfæstere. De ved Bøden af Malerierne anbragte Hieroglyffer underrette os om, at de ere forfærdigede under en Konge, som levede mindst 3500 f. Chr. Den med Napoleon følgende Expedition af franske Løvere fandt i Thebens Ruiner mange Stykker af Glaskar og blandt dem flere med brogede Farver. I samme Løve opdagede Kapt. Henry en Glasperle af 3 Tom Diameter paa hvilken i Hieroglyffer var fremstillet Monnet paa en Monark, som rejste 1500 Aar f. Chr.

I China kjendte man allerede 2000 Aar f. Chr. den Kunst at forme Glaset. Man forfærdigede deraf Klokker, Trompeter, naturligt formede Druer osv. Ja endog ved de i senere Tider foretagne Udgravninger i Mesopoten har man truffet Glaskar

til og med Glaslindser.

I Fortiden var Theben og Memphis bekjendte for sine Glasfabrikker, ligesom Venedig under Middelalderen. Blandt de i førstnævnte Byer fabrikerede Glasværk, var de af farveløst Glas de sjældneste og Fabrikationen gik hvededagehen til paa at frembringe farvet Glas. Heri havde man ogsaa opnaaet en Fordighed, hvortil de nyere Tider ikke er lykkedes at komme. Flere Historikere ere, saasom Herodot Plinius med fl. tale om Statyer, Søjler ja til og med Obelisker af ægyptisk og fönicisk Glimmer, som sandsynligvis ei har været andet end farvet Glas. Først gennem Perserne blev Grækerne bekjendte med Glaset, og endnu paa Alexanders Tid var Glasværk endnu ubekjendte i Grækenland. Under Ciceros Tid skulle de første Glasgjæstere have kommet til Rom og den første Glasfabrik antogdes her under Tiberius i Nærheden af Flaminii Circus, sandsynligvis med ægyptiske Arbejdere. Som ovenfor berørt, var Glasværk i Byzantien og en i høit Værdi og endnu paa Rhini Tider betalt de høire end Guld og Søl, omendkjøbt Glasfabrik allerede vare indrettede i Spanien og Gallien. Blandt de skjønneste Glasgjæstere, som ere blevene bevarede til vor Tid fra den antikke Kinstens bedre Periode, er den berømte, i Alexander Severus's Grav fundne Barberini eller Portland Vasen, af dybt aarvblaat Glas med ophöiede Figurer af en hvid opak Maase. Blandt de mest berømte og kgl. Vasen har var i Fortiden de saa kaldte "vasa musæum", hvilke for første Gang saaes i Rom under Trajani's Triumf efter den pontiske Krigs Tilendelse. For et Drickkeglas af navnte Slags betalt 120,000 Rdr. R. mt. og den kjøbte en skib Bokal for 500,000 Rdr. Man har desuden meget om Annet, hvoraf disse Kar kunne være gjort. Høje Oldforskere: at de have været forfærdigede af alle Stene, saasom Obsidian, Jaspis og Onyx. Andre derimod holde det for at de maa have været af Hvalbinger eller Chinesisk Porcelæn. I den senere Tid har imidlertid den Mening faaet Overvegt, at de have været fabrikerede af opak Glas.

Gennem Romerne blev Gallier og Germaner bekjendte med

Glasret, og fra fæstbevarede National stamme siden Triv, som ovenfor
navnt de fleste Glasdager, som findes i den ældre fæstbevarede Graver.
Med Folkvandringerne indtræder et almindelig Følgeb i den romerske
Civilisation, hvilket naturligvis ogsaa indvirkede paa Glasfabrikationen
Aarhundrede efter Aar. saak. Kunstens ogsaa idenne Retning mere
og mere. først i 13de Aarhundrede blomstrede atter Glasfabrikationen
i Venedig. Glasbyttene vare bliggende paa halvøen Murano
ei Landet fra Byen og var langt det eneste i Europa, indtil
denne Kunst i 16de og 17de Aarhundrede indførtes i adskillige andre
Land. I Middelalderen er Glasvinderne bleve indførte, hvilke
var ukjendte for oldtidens Folk. De vidste herom: "Minutoli: Velber
d. Anfertigung og den Nuttsanvendning d. farbrige Glaser bei de Alten.
"Beskrivelse af den Svenske Fornemningens gamle en Kort fremstilling af den ældre fæst-
bevarer i nord og mellesteuropa. Akademisk afhandlings af N. G. Bruchius.
Lund 1866. p. 63.

Teglbrederi kjendes neppe her i Landet før efter 1250 og sandsynligvis
ikke i hele Middelalderen paa Vestlandet.
Første Gang, Teglbrederi nævnes, er i 1276: om May: Lagsbøtens Tegl-
Raadet i Trondheim.
Allerede før 1200 havde man her i Landet ophørt med at bygge
Krypsten i Kirkerne. Aarsb. 1869 p. 194 og 6.

g. m. h. w.
T. g. l.
h. g. g. l.

Paa Middelal i Skjæberg (nu Skodde) boede en mægtig, Ponde ved Navn Olaf paa Dal. Han opholdt sig længe om Vintrene i Sarsborg og havde med sig sin skønne Datter Borgkild Hjem og Kong Eysteins var gode Venner. Den mægtige Sommer drog Eysteinn nord i Landet, medens Sigurd boede i Kongshelle. Borgkild forvarede sit Rigtig ved Gernbygd i Sarsborg, men da Sigurd hørte dette, rejste han lig til Dal, tog Borgkild til Frille og fite hende med sig. Deres Søn var Magnus, der blev fæstret paa Bjarkø.

Den første Mindestotte over Carl XII blev forfærdiget af Distrikter "Gerchen" Borge & Stenbagger i Nysbøen. Den bestod af en Sandstensstøtte i Form af en Pyramide, hvis Liden var prydet med Trophæer i Ballelied og paa hvis Top en Krone var anbragt. Den hvides paa et forklædet Fodstykke, hvori Plade af Krist Marmor var indsatte

1) Norske Vaaben: Hvas Tale o store Gud
For Friderich den Sjunde
Som var mod Fjendens Brud
Hvad du, vort Værn og Gjærd.

MDCCXVIII

2) Carl den Tolvte maatte vige
Fra Stralsund og Truppen sig
Helt Tjænk - Landet sit Færd
Derpaa haand det norske Rige
Vil ved Friderichshald bestyr
Og ved flere Grendse - Skel
Haand sig spares Færd og Møje
Paa Naturen selv vil borge
For at paa sit Færd frem.
Men et Skud sendt fra det Høje
Lubbe Overrigs Konges Øie
Her han faldt og hvo drog Nysen.

D. XI Decemb. MDCCXVIII

Bege disse Indskrifter var forfattede af Fr. Rosgaard, efter "aller - mædigst Befaling".

- 3) Liddende Kvinde med Lamborgren i hvide Haand
og med et Skjold hoolpaa Friderichshalds Vaaben og
overkriften Immanuel. Chr. Figuren stod "Friderichshald"
- 4) Latinsk Indskrift forfattet af Mathias Plads

Støtten blev båret af Friderichshalds Borge og gik 1723 paa det Sted, som stans efter Kong Carls Fald var bleven markeret af Fæltningens daværende Kommandant. Men allerede 1770: Chr. VI førte Tid blev den borttaget

Karl XII's Mindestøtte.

Overst Landsberg var dengang, da Karl XII faldt, Kommandant paa Frederiksten. Den Overboen
Famrik Martin Hallenfeld viste ham Stødet, hvor Kongen skulde være falden. Her opførtes den prægtige
Støtte, som 1727 blev opsendt fra Kjøbenhavn, men som atter beordredes nedtagen formedlet sine
mod Svenskerne forhaenende Indskrifter og Billeder. Dette skedte 1750, i Begyndelsen af Kristian 6tes
Regering, og istedet kom et simpelt stort Trakors med forgyldte Bogstaver. Men da den daværende
Kommandant Oberllieutenant Johan Vilhelm v. Stuart ønskede at opføre et Lysthus netop paa
samme Sted og desuden offerne vilde have sin Have liggende for de mange Besøgende, blev
dette Kors opstillet noget østover og fastet i en stor Sten, som der har. Korset stod endnu
i 1817. Senere kom atter en Marmorstøtte, 15 Fod høj i Syd for Korset. Den forvittedes
og beskadigedes desuden meget ved, at Stykker afhuggedes som Murværker. De Plader
af den første ere endnu bevarede, og findes fastede over to af Fæstningens Porte.

Friderichs - Halds Tapperhed Anno 1718.

Flinck, Færdig, Fredrichs - Hald, Far, Fort, Forsag Forderve.
For Fæstningens Forvar, For Fjendens Fale Frood
Fast, Frisch, For Friedrich, Fryd, Fodel, Fred Forhverve
For Fjendens Fæner Fæm For Fjende Friedrichs Food.

Billeder af Gerloff Middelkors
og hans to Sønner Anno 1718
Wibække Bjælke
fundne i Bergs Kirke.

Paa et sølvbeslaget Kruus af Serpentin
Af Serpentin jeg dannet er
og ingen Gift Fordraget
min død mig ofte kaldet har
Forsæderis Anklaager
I tvende Fejder har jeg komet
for Svenskens Mægt og Volds
ind i hendes tredie var jeg nær
i Svenskens giftig Fælde.
Men Ederinds Schiølte mig;
dog under hendes Schiøit
Da Røsten End og Sølv med mig
til Svensken blev indført.

② ④ (tilhører Enkefru Hørmens Bergen 1885.)

Hoff. Topogr. Journal 3. 10. 87: om Friderichshalds Fabrique:
Det paa Bøe i Ole S. anlagte Fajanceværk havde de fleste Interes-
senter i Friderichshald. Dets Skjebne sees af H. Sørensen Becker.

2. 6 H. 16. Ole Hoved Kirkens Ornamente: toende store Lysstager af
hvid Fajance givet af Gunders Løng (N. Nielsen: Skulpturen hos
Gunnar Løng 3. 277).

2. 7 H. 8. Sog da der i Nærheden af Hoved Kirken paa Gaarden
Bøe for omte. 30 Aar siden (altsaa ca. 1763 det. 2 B. er trykt
1793-94.) blev indrettet en Fajancefabrik, hvoraf endnu
en Del af den dertil opførte store smukke Bygning er at
se, hvortil den forsmulede Leie eller Jordart endog til dette
vrit ikke fine Fajancearbejde, maatte hentes fra Holland
som bør jo tillige deraf formode, at i det mindste ikke
den dertil tjenlige Jordart her var at bekomme. Den enkelte
Fabrik maatte ogsaa efter nogle Aars Fortoib formedlet
den allefor kostbare Bygning og Anlæg samt Transport-
omkostn. ogsaa nedlægges.

Industripremies Harboe: Mændeskr. 1878 og 1881

Anlægsaaret kjendes ikke, men sandsynligvis er Fabrikken
kommet istand er 1760 under Ledelse af Peter Hoffmeyer, den
samme Spekulant der 1762 fik Priv. paa at gøre næste
Porcellain af alle Colorer paa en Fabrik ved Drammen
og som i 1785 fik oprettet en Fajancefabrik ved København.
Der dog strax gik ind, hvorefter man synes at være
vendt tilbage til Bøe. Denne Fabrik var imidlertid
solgt ved Auction 14 Mai 1772 og er den af alle norske
Keramiske Anlæg der har holdt sig længst og den eneste
af disse Produkter Noget kjendes.

1741 fik Didrich v. Cappelen Priv. paa et Pottmagerfabrik ved
Skeen
1753 fik Johan Heinrich Schwabe og Oluf Talsch Ret til
at anlægge en Stentøjsfabrik paa Styrtten i Sandsvær
1760 fik Borgmester D. P. Farmer i Bergen Priv. paa
en Fajance eller Stentøjsfabrik. 1778 fik Iver Bredal og Gunnar Eide
ligeledes Priv. i Bergen.

Claus Wiæl

Truels Wiæl.

Mads Wiæl f. 18/5-1797. + 1835.

Om Norges første Porcellænsfabrik med-
deler tidligere Sognepræst Glückstad følgende
i "Aftn. *Antikvarisk Tidsskrift* 1887

I Begyndelsen af 2den Halvdel af forr.
Aarhundrede oprettedes paa Gaarden Herrebø
en Porcellæns- eller Fajancefabrik af Claus
Wiel, boende paa Gaarden Bjørnestad ved
Femøen, Justitsraad Peder Elieson, Eier af
Haislund, og C. F. Glückstad, først Foged til
Jde og Marker og da boende paa Gaarden
Stumberg i Jde, siden Raadmand og Borger-
mester paa Fredrikshald. Fabrikken drevs til
1773, da de to sidstnævnte afgik ved Døden.

Som Mester ved Fabrikken var ansat
Skotlænderen G. Løge, hvis Descendenter
paa Spindesiden endnu leve her i Landet, og
som Tegner Lyskeren Heinrich Kristian Fredrik
Hafenseller. Denne blev 29de August 1767
i Jde Kirke viet til Jnger Olad. Lungen,
og den 25de Januar følgende Aar havde de
til Daaben Marnet Kristian Fredrik, der sand-
synligvis er den Maler fra Fredrikshald, som
Fru Duncer i sin Bog "Gamle Dage" om-
taler som meget dygtig i sit Fag.

Paa samme Tid boede i Jde Sørenskri-
ver Andreas Hofnagel og General Holst den
ældre.

Al Fabrikata findes endnu hos Kjøbmand
P. Simonson i Kristiania foruden en Bord-
plade en stor smuk Vandbeholder af Fajance,
hvis Bund er mærket med "Herrebøens Fa-
jancefabrik" samt "W. & GL." En lignende
stor og vakker Vandbeholder, mærket med
"Herrebø", er i Redaktør A. Schibsteds Eie.
En Terrin fra samme Fabrik er af Hr. Simon-
son foræret H. R. H. Kronprinsen. I den
senere Tid er fremkommet flere Sager af sam-
me Fabrik, hvoriblandt nogle Stegeskade med
General Holsts Navn. *"Lacina & Toole"*

I Konsul Andreas Wiels Eie er en over-
maade smuk Bolle af fint Porcellæn. Paa
denne er tegnet en Bjørn og et Landstabs ligt
Egnet om Bjørnestad. Efter Sagnet i Fa-
milien skal denne Bolle være fabrikeret paa
Herrebø af kinesisk Ler. Tegningen er sand-
synlig udsjort af Hafenseller, men Bollen maa-
ske arbeidet i Ostindien.

Paa Herrebø staar endnu fra Fabrikens
Tid en liden gammel Bygning, hvor der er
beroende 2 pene Fajance-Kaffelovne.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede var
der paa Gaarden Børby, der i længere Tid
eiedes af Truls Wiel og Sønnen Johannes
Wiel, en simpel Stentøisfabrik, hvor der arbej-
dedes de saakaldte Børbytruffer, hvoraf flere
have været tilsalgs hersteds.

Følge Hr. Bureaufchef Alf Collets genea-
logiske og biografiske Efterretninger om "Fa-
milien Elieson", vare ogsaa Justitsraad og
Overhofretsassessor Elieson, der i Fredriksh-
ald bl. a. eiede 6 Gaarde og et Spinderi,
i Fredrikstad 6 Gaarde, og i Kristiania boede
i Grosserer Dvres nuværende Gaard i Dron-
ningensgade, over hvis Port endnu findes Fa-
milierne Mogensens og Eliesons Naaben, med
Indskriften: "M. L. E. — D. M. Anno
1758", Lodeiere i Herrebø Fajancefabrik.
Efter Eliesons Død fortsatte Enten sin Mandes
Handelsforretninger, men realiserede efterhaan-
den de faste Eiendomme. Herrebø Fajance-
fabrik nedlagdes, da Anlægget var for kost-
bart og Transportomkostningerne for store.
Materialiet maatte nemlig for Sterstedelen
hentes fra Holland. Hun eiede og beboede
ved sin Død Løkken Uranienborg ved Kristia-
nia; ligeledes var hun Eier af den saakaldte
"Leuche-Løkke", der laa paa Høiden overfor
Rupeløkken.

* Mærket er W & GL "hvis Betydning" alle taler ikke
endnu kan tydes. Indvortes Mærkedele.

G.L. er imidlertid rentnok overmaade færdig.
der skænkke Løstagerne til de Kirke.

109 246

